

סומך חייקין

מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 61006

טלפון 03 684 8000
פקס 03 684 8444
אינטרנט www.kpmg.co.il

1 באוקטובר 2006

א.ג.נ.,

אנו מתכבדים להגיש בזאת את ידיעון מס' 227/2006 ובו מידע תמציתי על עדכונים וחידושים בחשבונאות ודיווח כספי, במסים ובייעוץ עסקי.

נשמח לעמוד לרשותכם במתן הבהרות והסברים נוספים.

בכבוד רב,

סומך חייקין

ידיעון זה נועד למסירת מידע בלבד ואין לראות בתוכנו מתן יעוץ או מתן חוות דעת.

תמונה

227/06

תוכן העניינים

עמוד

חשבונאות ודיווח כספי

א. המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות

1 הצעה לתקן חשבונאות מספר 23, הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה

ב. פרסומי רשות ניירות ערך

3 גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר - הנחיית רשות ניירות ערך

ג. חידושים בתקינה בינלאומית

4 פרשנות בינלאומית מספר 10 בדבר דיווח כספי לתקופות ביניים וירידת ערך (IFRIC 10)

ד. חידושים בתקינה אמריקאית

5 1. הטיפול החשבונאי באי ודאויות הקשורות במסים על ההכנסה (Fin 48)
6 2. הטיפול החשבונאי בהיעדרויות שבתון/sabbatical leave (EITF 06-2)
3. הצגה בדוח רווח והפסד של מסים הנגבים על ידי הישות
6 מלקוחות ומועברים לרשויות המקומיות (EITF 06-3)

מסים

א. פסיקה

9 1. מס הכנסה - מיסוי שכר עבודה ומשלח-יד בחו"ל מחייב זיקה למקום המקור בישראל (לפני הרפורמה)
11 2. מס הכנסה - הקצאת מניות כמכירה הונית וניכוי הוצאה בגין שני כלי רכב שהוקצו למנהל החברה.
13 3. מס הכנסה - הוצאת הפרשי שער בגין פיקדון נשחק בבית דיור מוגן
15 4. מיסוי מקרקעין - שווי עסקה לצרכי מיסוי מקרקעין

ב. חוזרים והוראות מקצועיות

- 16 .1 . מקדמה בשל רווח הון ממכירת ניירות ערך סחירים בשנת 2006
- 17 .2 . פריסת ההכנסה ממכירת זכות יוצרים, פטנט או מדגם - הוראות המנהל
- 20 .3 . תיקון מס' 55 לחוק מיסוי מקרקעין - הוראה כללית

ג. מאמרים

- 24 .1 . המפעל הקשור- מה קשור?
- 27 .2 . מהם מחירי העברה בהיבט המיסוי?

ד. מיסוי בינלאומי

30

ייעוץ עסקי

- 39 א. "תיאבון לחוב"
- 41 ב. "רוח של שינוי"

רשת

תמונה

חשבוונאות ודיווח כספי

א. המוסד הישראלי לתקינה בחשבוונאות

הצעה לתקן חשבוונאות מספר 23, הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה

ביום 9 ביולי 2006 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבוונאות את הצעה לתקן חשבוונאות מספר 23, הטיפול החשבונאי בעסקאות בין ישות לבין בעל השליטה בה (להלן: "ההצעה"). התקן הסופי צפוי להחליף את תקנות ניירות ערך (הצגת פעולות בין תאגיד לבין בעל שליטה בו בדוחות כספיים), התשנ"ו-1996 (להלן: "התקנות").

התקנות הותקנו לאור הקושי במדידה אובייקטיבית וחד משמעית של עסקאות בין תאגיד לבין בעל השליטה, לאור יכולתו של בעל השליטה להכתיב לתאגיד הנשלט את תנאי העסקאות. כתוצאה מהתפתחויות שחלו הן בחקיקה, המטילה מגבלות שונות על בעל השליטה, והן בתקינה החשבונאית, המאופיינת במגמה של אימוץ השווי ההוגן כבסיס ראוי להערכת נכסים, נעשתה הערכה מחדש של העקרונות אשר בבסיס התקנות.

בהתאם להצעה לתקן, התקן אינו מחייב ישויות שחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, אינו חל עליהן, וכן, התקן לא יחול על עסקה של צירוף עסקים תחת אותה שליטה. יצויין כי התקן דן בעסקאות עם בעלי שליטה, אך עם זאת, בנסיבות מסויימות, התקן עשוי לחול גם על עסקאות עם בעלי מניות מכוח היותם בעלי מניות.

ההצעה קובעת כי נכסים והתחייבויות, שלגביהם בוצעה עסקה בין הישות לבין בעל השליטה, יימדדו במועד העסקה לפי שווי הוגן. הפער בין השווי ההוגן לבין התמורה שנקבעה בעסקה ייזקף להון העצמי. השפעת המס הקשורה תנוכה מהסכום הנזקף להון העצמי, בהתאם להוראות תקן חשבוונאות מספר 19, *מסים על ההכנסה*.

באופן עקבי לתקנות, ההצעה מבחינה בין שלושה סוגי עסקאות. התקנות דנות בסוג נוסף של עסקאות, התקשרות המשך בתמורה שונה, אשר אינו מטופל במסגרת ההצעה לתקן.

להלן עיקרי ההצעה:

1. העברת נכס

נכס שהועבר לישות מבעל השליטה, יוצג בדוחות הכספיים לפי שווי ההוגן במועד ההעברה. הפער בין התמורה לבין השווי ההוגן של הנכס ייזקף להון העצמי.

נכס שהועבר מהישות לבעל השליטה ייגרע לפי שווי ההוגן במועד ההעברה. הפער בין השווי ההוגן של הנכס לבין ערכו בספרים ייזקף כרווח והפסד, ואילו הפער בין השווי ההוגן לבין התמורה שנקבעה ייזקף להון העצמי.

2. נטילת התחייבות, שיפוי וויתור

בעת נטילת התחייבות של הישות על ידי בעל השליטה, וכן בעת ויתור בעל השליטה על חוב של הישות כלפיו, תיגרע ההתחייבות מספרי הישות לפי שוויה ההוגן במועד הסילוק. הפער בין השווי ההוגן של ההתחייבות לבין ערכה בספרים ייזקף כרווח והפסד, ואילו הפער בין השווי ההוגן לבין התמורה שנקבעה ייזקף להון העצמי.

שיפוי הישות על ידי בעל השליטה בה בגין הוצאה שהיא של הישות ולצרכיה, ייזקף להון העצמי.

3. הלוואות

במועד ההכרה הראשונית, תוצג הלוואה שניתנה לבעל השליטה, או שהתקבלה ממנו, לפי שווייה ההוגן. הפער בין השווי ההוגן של הלוואה למועד ההכרה הראשונית לבין התמורה שהתקבלה, או שניתנה, ייזקף להון העצמי.

הלוואה שניתנה או שהתקבלה מבעל שליטה ולא נקבע לה מועד פירעון, יראו אותה כאילו ניתנה או התקבלה לתקופה של שנה אחת, כך שלמעשה שווייה ההוגן של הלוואה ייקבע מדי שנה עד למועד סילוקה הסופי.

בתקופות דיווח עוקבות, תוצג הלוואה לפי עלות מופחתת תוך יישום שיטת הריבית האפקטיבית, אלא אם לפי כללי חשבונאות מקובלים היא מוצגת לפי שווי הוגן.

4. אופן קביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן יאמד בהתבסס על מחירי השוק המצוטטים העדכניים של נכסים והתחייבויות זהים או דומים. אם מחירים מצוטטים לנכסים או התחייבויות זהים או דומים בשווקים פעילים אינם זמינים, השווי ההוגן יאמד תוך שימוש בשיטות הערכה, המבוססות על הערכות השוק הקיימות.

הוראות התקן צפויות לחול על עסקאות בין ישות לבין בעל השליטה שיבוצעו לאחר 1 בינואר, 2007. בנוסף, הוראות אלה יחולו גם על הלוואה שניתנה לבעל השליטה, או התקבלה ממנו, לפני מועד התחילה של התקן, אם תנאי הלוואה אינם נוקבים במועד פירעון וכן אין בכוונת הצדדים לפרוע את הלוואה. הלוואה כזו תוצג בהתאם להוראות התקן החל ממועד תחילתו.

ב. פרסומי רשות ניירות ערך

גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר - הנחיית רשות ניירות ערך

לאחרונה שונתה הנחיית רשות ניירות ערך בנושא גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר (אשר יושמה לראשונה בדוחות התקופתיים לשנת 2005). בהתאם להנחיה המעודכנת, יידרשו החברות הציבוריות לציין, בנוסף לשכר הטרחה, גם את שעות העבודה שהושקעו על ידי רואה החשבון המבקר בגין שירותי ביקורת, שירותים הקשורים לביקורת ושירותי מס.

כמו כן, על-פי ההנחיה המעודכנת, אם הופחת מהותית בתקופת הדוח שכר הטרחה הכולל ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, תפורט מהות ההפחתה והסיבות לה. יוזכר כי על-פי ההנחיה (גם לפני השינוי וגם אחריו), נדרש לציין בנפרד את הנתונים של השנה הקודמת.

להלן נוסח ההנחיה המעודכן:

1. על תאגיד מדווח לפרט, במתכונת המובאת ב- (3) להלן, במסגרת דוח הדירקטוריון הנכלל בדוח התקופתי שלו את השכר הכולל לו זכאי רואה החשבון המבקר (להלן - "המבקר") בגין שירותי הביקורת ובגין שירותים אחרים הקשורים לשנת הדיווח האחרונה והקשורים לשנה שקדמה לה, בנפרד. לצד ציון השכר כאמור יציין, היכן שנדרש, גם מספר השעות שהושקעו ע"י המבקר במתן אותם שירותים.
2. אוחדו בדוחות הכספיים של התאגיד המדווח תאגידים אחרים, יפורט האמור בסעיף 1 לעיל גם לגבי כל תאגיד אחר כאמור, המהותי לתאגיד המדווח, תוך ציון שם התאגיד ושם המבקר.
3. האמור בסעיפים 1 ו-2 לעיל יפורט לפי החלוקה כלהלן:
  - א. שכר בגין שירותי ביקורת, שירותים הקשורים לביקורת ושירותי מס, ושעות העבודה שהושקעו על ידו במתן שירותים אלו.
  - ב. שירותים אחרים - השכר הכולל עבור שירותים שנתן המבקר שאינם נכללים בסעיף א' לעיל. על התאגיד לתאר גם את סוג השירותים הכלולים במסגרת סעיף זה;
4. כללו הסכומים בסעיף 3(א) סכום בגין שירותי מס שהיקפו עולה על 45% מסך הסכומים בסעיף זה, יפורטו הסכום ומהות השירותים.
5. הופחת מהותית בתקופת הדוח שכר הטרחה הכולל ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, תפורט מהות ההפחתה והסיבות לה.

תחולה

הנחיה זו לא תחול על תאגיד בנקאי כהגדרתו בחוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א-1981, על מבטח כהגדרתו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 ועל תאגיד שפרק ה'3 לחוק חל עליו.

תחילה

הנחיה זו תחול ממועד פרסומה.

ג. חידושים בתקינה בינלאומית

פרשנות בינלאומית מספר 10 בדבר דיווח כספי לתקופות ביניים ירידת ערך (IFRIC 10)

פרשנות זאת דנה בקשר שבין הדרישות של התקן הבינלאומי IAS 34 (דיווח כספי לתקופות ביניים) לבין דרישות התקנים הבינלאומיים IAS 36 (ירידת ערך נכסים) ו- IAS 39 (מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה) הנוגעים לירידת ערך ובהשפעה של קשר זה על דוחות כספיים עוקבים שנתיים ולתקופות ביניים.

בהתאם לתקן הבינלאומי IAS 34 בדבר דיווח כספי לתקופות ביניים נדרש מישות ליישם את אותה מדיניות חשבונאית בדוחות הכספיים לתקופות ביניים ובדוחות הכספיים השנתיים. כמו-כן, נקבע שלתדירות הדיווח של הישות לא צריכה להיות השפעה על המדידה של התוצאות השנתיות. לצורך כך, נקבע שמדידת התוצאות לתקופת ביניים תבצע על בסיס תקופה מצטברת מתחילת השנה.

התקנים הבינלאומיים IAS 36 בדבר ירידת ערך נכסים ו- IAS 39 בדבר מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה, אינם מתירים היפוך של ירידת ערך בקשר לבאים:

1. מוניטין
2. השקעה במכשירים הוניים המסווגים כזמינים למכירה
3. נכסים פיננסיים הנמדדים לפי עלות

הסוגיה החשבונאית

האם על ישות לבטל הפסד מירידת ערך שהוכר בתקופת ביניים המתייחס למוניטין ולהשקעה במכשירים הוניים ובמכשירים פיננסיים הנמדדים לפי עלות, אם הפסד זה לא היה מוכר (או היה מוכר הפסד קטן יותר) אילו ההערכה של ירידת הערך הייתה מתבצעת לתאריך מאזן עוקב.

החלטת הוועדה לפרשנויות ולדיווח כספי בינלאומי

נקבע שישות לא תבטל הפסד מירידת ערך שהוכר בתקופת ביניים קודמת המתייחס למוניטין או להשקעה במכשיר הוני או בנכס פיננסי הנמדד לפי עלות.

עוד נקבע שאין להרחיב החלטה זו על ידי אנלוגיה לקונפליקטים פוטנציאליים נוספים בין התקן הבינלאומי IAS 34 לבין תקנים בינלאומיים אחרים.

יש ליישם את הוראות פרשנות זו החל מתקופות שנתיות המתחילות ב-1 בנובמבר 2006 או לאחר מכן. יישום מוקדם מומלץ. אם ישות מיישמת את הפרשנות בתקופה המתחילה לפני ה-1 בנובמבר 2006 יש לתת לכך גילוי.

ד. חידושים בתקינה אמריקאית

1.1 FIN 48 - הטיפול החשבונאי באי ודאויות הקשורות במסים על ההכנסה

בחודש יולי פרסם המוסד האמריקאי לתקינה בחשבונאות (FASB) את 48 FIN, הבהרה לתקן האמריקאי בנושא מסים על ההכנסה (FAS 109), והמדידה של אי ודאויות הקשורות לעמדות מס (tax positions), ומנמיכה את הסף להכרה בהשפעתם של עמדות מס מ"צפוי" (probable) ל"יותר צפוי מאשר לא" ("more likely than not").

ההבהרה קובעת דרישות גילוי מפורשות בקשר לאי ודאויות הקשורות בעמדות המס של ישות (כפי שהן משתקפות בשומה עצמית שהוגשה או בשומה עצמית אשר תוגש). עמדות מס עשויות לכלול:

- דיווח על הוצאות מעורבות כהוצאות מוכרות לצורכי מס
- הקצאת הכנסה בין אזורי מס שונים
- החלטה לסווג עסקה או ישות כפטורות ממס
- דרישת הוצאה מסוימת שרשויות המס עשויות להחליט שיש לפרוס אותה על פני מספר תקופות
- קביעת הסכום של הוצאות מו"פ וניסויים שיתרו לצורך מס
- קביעה האם עסקת הנפה (Spin Off) היא ברת מיסוי
- קביעה לגבי סטאטוס מיסוי של ישות מסוימת (מוסד כספי, חברת השקעות, חברת השקעות בנדל"ן וכו')

ההבהרה קובעת תהליך דו-שלבי להערכת אי ודאויות הקשורות לעמדות מס

1.1 הכרה

ההבהרה קובעת סף הכרה בהשפעתן של עמדות מס של "יותר צפוי מאשר לא" (more likely than not). לכן, יש לשקול האם, במקרה שתגלע מחלוקת עם רשויות המס, יותר צפוי מאשר לא שתתקבל עמדת הישות בבית משפט המהווה מוצא אחרון ("in the court of last resort").

במידה שהסבירות שתתקבל עמדת המס אינה עונה לסף זה, אין להכיר בדוחות הכספיים בהטבת המס, כך שהוצאות המסים בדוחות הכספיים יהיו גבוהות יותר מהוצאות המס בשומה העצמית. במידה שהסבירות עונה לסף זה, יש למדוד את הטבת המס במסגרת השלב השני.

2.2 מדידת הטבות המס

ההבהרה קובעת כי יש להכיר בסכום הגבוה ביותר של הטבת מס, שהסיכוי למימושה עולה על חמישים אחוזים במסגרת יישוב המחלוקת עם רשויות המס ("settlement with the taxing authority"). בהערכה זו, על הישות להניח כי לרשויות המס יש מידע מלא של כל האינפורמציה הרלוונטית.

ההבהרה קובעת דרישות גילוי רחבות בדוחות הכספיים השנתיים לגבי ההשלכות על הדוחות הכספיים של עמדות מס של ישויות, לרבות תנועות במהלך השנה.

תחולה והוראות מעבר

ההבהרה תחול על שנים פיסקאליות המתחילות לאחר ה- 15 לדצמבר 2006 (כלומר ה- 1 לינואר 2007 לחברות המדווחות לפי שנה קלנדארית); אימוץ מוקדם הינו אפשרי לגבי ישויות שטרם פרסמו דוחות רבעוניים עבור שנת 2006. היישום לראשונה של התקן יעשה באמצעות תיקון יתרת הפתיחה של העודפים (או רכיב אחר בהון כאשר רלוונטי) לתקופה שבו התקן מאומץ לראשונה.

2. הטיפול החשבונאי בהיעדרויות שבתון/sabbatical leave (EITF 06-2)

הקונצנזוס שהושג קובע כי זכות של עובד לפיצוי בגין היעדרות במסגרת שנת שבתון או הסדר פיצויים דומה אחר במסגרתו העובד אינו נדרש לבצע מחויבות כלשהי במהלך ההיעדרות, תטופל כהתחייבות במידה ושאר הקריטריונים להכרה בתקן האמריקאי FAS 43 מתקיימים. הקריטריונים האחרים במסגרת FAS 43 הם שהמחויבות היא בגין שירותי עבר, התשלום צפוי (probable), וסכום ההתחייבות ניתן לאמידה מהימנה.

לדוגמה, עובד זכאי לעשרה שבועות של שבתון לאחר שמונה שנות שירות. העובד ממשיך להיות מפוצה במהלך השבתון, אך אינו נדרש לבצע מחויבות כלשהי במהלך התקופה. הזכות לפיצוי בגין ההיעדרות אינה מבשילה, מכיוון שהעובד אינו זכאי לתשלום כלשהו בגין תקופת שבתון שלא נוצלה עם הפסקת עבודתו. עם זאת, מחויבות המעביד "נצברת", ולפיכך, בהנחה של שאר הקריטריונים בתקן האמריקאי FAS 43 מתקיימים, הוצאת הפיצויים בגין השבתון תוכר כהתחייבות על פני שמונה שנות השירות הנדרשות. הפרסום אינו דן באופן המדידה של ההתחייבות שהוכרה.

התחייבות בגין שנת שבתון שהוכרה בהתאם לפרסום תוכר כשינוי במדיניות חשבונאית בדרך של רישום השפעה מצטברת כנגד העודפים בתחילת שנת האימוץ לראשונה. עם זאת, הצגה מחדש של תקופות קודמות מותרת.

3. הצגה בדוח רווח והפסד של מסים הנגבים על ידי הישות מלקוחות ומועברים לרשויות ממשלתיות (EITF 06-3)

הפרסום דן בהצגה של מסים הנגבים על ידי הישות מלקוחות ומועברים לרשויות ממשלתיות (כדוגמת מע"מ) ומתיר לבחור הצגה על בסיס ברוטו (כלול בהכנסות ובעלויות) או על בסיס נטו של מכירה ומסים אחרים הקשורים לעסקאות מפיקות-הכנסה בין מוכר לקונה. הפרסום לא יחול על שיטות מס המבוססות על קבלות ברוטו או סך ההכנסות.

חברות נדרשות לתת גילוי למדיניות הצגת המסים שנבחרה וכן לתת גילוי לסכומים שהוצגו על בסיס ברוטו. חברות אינן נדרשות לשנות את המדיניות החשבונאית הקיימת שלהן בנוגע להצגה של מסים. שינוי יתאפשר רק אם מדיניות ההצגה החדשה שנבחרה הינה עדיפה על פני המדיניות הקודמת.

דרישות הגילוי האמורות יחולו על דוחות כספיים ביניים ושנתיים לתקופות המתחילות לאחר ה-15 בדצמבר 2006.

רשת

תמונה

מסים

א. פסיקה

1. מס הכנסה - מיסוי שכר עבודה ומשלח-יד בחו"ל מחייב זיקה למקום המקור בישראל (לפני הרפורמה)

(עמ"ה 1233/00 בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 18 ביולי 2006)

המערערים: פרופ' ב'זה אברהם ואח'
המשיבים: פקיד שומה תל-אביב-יפו 5 ואח'

העובדות

מדובר בערעור משותף של מספר אנשי סגל אקדמאי במוסדות להשכלה גבוהה בארץ, אשר יצאו בסוף שנות ה-90 לשנת שבתון בחו"ל, במהלכה שהו במוסדות אקדמאים שונים בהם הרצו בשכר בתחומי התמחותם. השנה היא שנת 2002, בה נהגה בארץ שיטת המיסוי הטריטוריאלית, אשר לפיה לא היה חיוב במס לגבי הכנסות שוטפות שהפיקו או קיבלו תושבי ישראל בחו"ל, אלא אם במקרים חריגים. אחד החריגים לכך קבע זכות מיסוי בישראל על ישראל העוסק בחו"ל, במשלח יד בו הוא עוסק דרך קבע בישראל. כלומר, דמיון בין הפעילות בארץ לפעילות בחו"ל יביא לכך שנראה את ההכנסה שהופקה בחו"ל כאילו הופקה בישראל – ראה סעיף 5(1) לפקודה דאז – ואז תחויב במס בהתאם לסעיף 2(1) או 2(2), לפי העניין.

סלע המחלוקת

הנושא שבמחלוקת במקרה דנן הינו השאלה בדבר חיובם \ אי חיובם במס בגין ההכנסות שהפיקו בחו"ל במהלך שנה זו והכל לאור ההוראות שהיו דאז במסגרת סעיף 5(1) לפקודה.

טענות הצדדים

פקיד השומה טוען כי לאור העובדה שהמרצים עסקו במהלך שהותם בחו"ל באותו משלח יד אשר נהגו לעסוק בו בישראל הרי שחל סעיף 5(1) ונראה את ההכנסה כאילו הופקה בישראל וככזו, חייבת במס בישראל. עמדת אנשי הסגל הינה כי לצורך החלת החריג צריכה שתתקיים זיקה או קשר סיבתי בין מקור ההכנסה בישראל ובין ההכנסה שהופקה בחו"ל – דבר שאינו מתקיים לגביהם. לטענתם, ההכנסות שהופקו בחו"ל במהלך תקופת שהותם בשנת השבתון, לא צמחו ממקור ישראלי היות ולא נשלחו לאותם מוסדות האקדמאים, על ידי מעבידם הישראלי (האוניברסיטה בארץ) אלא מיוזמתם האישית ומכוח קשריהם המקצועיים באותם המוסדות ועל כן אין תחולה להוראות סעיף 5(1) ויש לראות את ההכנסה כאילו הופקה מחוץ לישראל.

דיון

בית המשפט דחה את עמדת פקיד השומה, וקבע כי הכלל האמור בסעיף 5(1) לפיו נראה הכנסה כאילו הופקה בישראל מוגבל למקרים בהם קיימת זיקה או קשר סיבתי ממשי בין מקור ההכנסה בישראל לבין ההכנסה שהופקה בחו"ל. כאשר המדובר במשלח יד, נוטל למעשה אדם את כישוריו עימו אל מחוץ לישראל ועל כן נקבע התנאי הדורש את המשכיות העיסוק בו הוא עוסק בישראל, דרישה המעידה על הצורך של זיקה למקור כלשהו בישראל.

בפסק דין שניתן לאחרונה בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, בעניינם של פרופ' ב'זה אברהם ואח' נידונה השאלה האם ניתן לחייב במס בישראל הכנסה של מרצה ישראלי בגין הרצאות בחו"ל שאינן קשורות לעבודתו באוניברסיטה בישראל (לפני הרפורמה).

בית המשפט פסק כי יש לאבחן בין מרצה הנשלח לחו"ל על ידי אוניברסיטה בישראל או שמצוי בתוכנית משותפת לשני המוסדות, שהכנסתו חייבת בישראל, לבין מקרים בהם אין זיקה כי המקור בישראל הוא שבזכותו מפיק הנישום את הכנסתו בחו"ל ואז יחול ניתוק בין המס בישראל להכנסות שהופקו בחו"ל.

הערעור התקבל.

כל עוד קיים קשר סיבתי בין מנגנון ייצור ההכנסה המצוי בישראל ובין ההכנסה המופקת בחו"ל יראו אותה כמופקת בישראל. בהיעדר אותו קשר סיבתי אין מקום להשתית מס ישראלי על אותה הכנסה. לעניין זה המבחן יהא של זיקה כלכלית-עסקית אשר תעיד כי המקור בישראל הוא שבזכותו מפיק הנישום את הכנסתו בחו"ל, במישרין או בעקיפין, כאשר כל מקרה יבחן על פי נסיבותיו. בית המשפט מאבחן את המקרה הנדון ממצב בו מדובר בעובד חברה ישראלית אשר היא חברה בת של חברה אמריקאית, ונוסע לעבוד בחברה האם לתקופה מוגבלת ולדבריו – עובד כאמור יקיים את הזיקה הנדרשת הואיל והכנסתו נובעת למעשה מכוח היותו עובד חברה בישראל. לגבי חברי הסגל אשר נסעו לשנת שבתון במוסד אקדמי בחו"ל – הרי שהם עשו זאת בכוחות עצמם, מיוזמתם ושלא בשליחות המוסד בו הם עובדים בישראל ללא כל קשר למחקרים שנעשו על ידם במסגרת האוניברסיטה בארץ או בשיתוף עמה ולכן מקור הכנסתם מחוץ לישראל. לסיכום, קובע בית המשפט כי במקרה הנדון לא התקיימה הזיקה הכלכלית או העסקית, הנדרשת, בין המעביד בחו"ל ובין מקור משלח ידם בישראל ובהעדר הזיקה הנדרשת, לא יחולו הוראות סעיף 5(1) לפקודה ועל כן אין מקום לחיוב בגין ההכנסות שהפיקו בחו"ל בתקופת שהותם בשבתון.

נפסק

הערעור התקבל.

2. מס הכנסה - הקצאת מניות כמכירה הונית וניכוי הוצאה בגין שני כלי רכב שהוקצו למנהל החברה.

(עמ"ה 377/02 בבית המשפט המחוזי בחיפה מיום 22 ביוני 2006)

המערערים: גל ענבר ואח'
המשיב: פקיד שומה חיפה

העובדות

פסק הדין עוסק בשני נושאים עיקריים. הראשון שבהם הוא בהסכם שחתמה חברת גל ענבר סוכנות לביטוח חיים (1994) בע"מ (להלן: "החברה") וגל ענבר (להלן: "גל"), בעל מניות ומנכ"ל בחברה, באוקטובר 1999 עם חברת תכשיטי כפריס בע"מ (להלן: "כפריס"). בהסכם התחייבה החברה להקצות לכפריס 51% ממניות החברה בתמורה לתשלום ההלוואות שיש לגל, לצדדים שלישיים.

הנושא השני הנדון בפסק הדין הינו בקשתה של החברה לניכוי בגין הוצאות רכב המשמשים את גל כמנהלה, וזאת לגבי שני כלי רכב: רכב שהוגדר כרכב מנהלים ייצוגי ורכב ספורטיבי נדיר.

סלע המחלוקת

הערעור התקבל.

בעניין העברת המניות השאלה הינה האם מדובר אכן בהקצאת מניות, שאינה מהווה אירוע מס או שמה מדובר בעסקה שהינה מסווה למכירה חייבת. בעניין ניכוי הוצאות הרכב השאלה הינה האם מנהל חברה עשוי להזדקק לשני רכבים "צמודים", מקום בו הרושם שיוצר כתוצאה מכך יקדם את עסקיה של החברה

טענות הצדדים

לעניין העברת המניות ראה פקיד השומה את העסקה כמכירת 51% ממניות גל בחברה וחייב אותו ברווח הון. המערערים טענו, כי מדובר בהקצאת מניות ללא תמורה לכפריס, פעולה שאינה מהווה אירוע מס.

בעניין ניכוי הוצאות הרכב טוען פקיד השומה כי גל החליף כלי רכב בתדירות גבוהה וכי החברה הקצתה לגל כמנהלה יותר מרכב אחד לשימוש באותו פרק זמן ללא הצדקה. משכך, לא התיר פקיד השומה ניכוי הוצאות של יותר מרכב אחד.

החברה לא הכחישה כי הקצתה לגל שני כלי רכב לשימוש - רכב מנהלים ורכב ספורטיבי - וזאת לטענתה מאחר שבשוק הביטוח כדי להבטיח הצלחה מסחרית, יש לתת משקל רב ליחסי הציבור. בפועל, לעמדתם, עשה גל כמנהל שימוש בשני כלי הרכב, אלו שימשו לצורך ייצור הכנסה ולפיכך, לא היה מקום שלא להתיר בניכוי את הוצאה.

דיון ומסקנות

השאלה החוזרת גם בתיק דנן היא ההבחנה בין תכנון מס לגיטימי לתכנון מס שאינו לגיטימי, אשר העיקרון הוא שזכותו של כל אדם לבחור באופציה הכלכלית-עסקית התואמת לצרכיו, לרבות האפשרות המזכה אותו בתשלום מס מופחת, ובלבד שהלבוש המשפטי שניתן לעסקה הכלכלית תואם לעסקה בפועל, ושהטעם היחיד או העיקרי לביצוע העסקה באופן בו נכרתה, לא יהיה הפחתת מס לא נאותה.

בפסק דין שניתן לאחרונה בבית המשפט המחוזי בחיפה, בעניינם של גל ענבר ואח', ביקשו גל והחברה שבבעלותו שלא לראות בהקצאה לצד ג' כאירוע מס. כמו כן ביקשה החברה להתיר בניכוי את הוצאות שני כלי הרכב ששימשו את גל כמנהלה: רכב מנהלים ייצוגי ורכב ספורטיבי נדיר.

פקיד השומה קבע כי הקצאת המניות נעשתה תמורת תשלום הלוואות ועל כן מדובר בעסקת מכירה חייבת. לגבי הוצאות הרכב, פקיד השומה התיר בניכוי את ניכוי הוצאות של כלי רכב אחד בלבד, שכן להקצאת כלי הרכב הנוסף לא היתה, לגישתו, כל הצדקה.

בית המשפט קבע כי לגבי הקצאת המניות מדובר בעסקת מכירה חייבת ובנוסף הכיר בכך שמנהל חברה עשוי להזדקק לשני רכבים "צמודים", מקום בו הרושם שיוצר כתוצאה מכך יקדם את עסקיה של החברה.

אין חולק כי בטענת פקיד השומה לעסקה מלאכותית, אין מדובר במובן זה שלא נתבצעה כל עסקה או שהעסקה שנתבצעה בדויה, אלא שהלבוש שביקשו הצדדים ליתן לעסקה, תכליתו הפחתת מס בלתי נאותה.

ממכלול הראיות שהובאו, נראה כי לעסקה שביצעו גל והחברה הייתה מטרה עסקית-כלכלית ממשית. בהתאם לעדויות כפי שהובאו, רצו גל והחברה בהתקשרות עם חברת כפריס, תוך העברת השליטה בחברה לידי כפריס, משום היותה חברה ציבורית יציבה ואיתנה כלכלית, אשר יכולה לתרום מקשריה לקידום עסקי הביטוח, בהם עסקה החברה וכן הגדלת נפח הביטוחים של החברה לאור העדיפות שתינתן לחברה בעריכת הביטוחים השונים של כפריס, זאת בייחוד לאור העובדה שענף הביטוח בהיותו ענף תחרותי, המבוסס על קשרים.

ואולם, אין באמור כדי לאשר את הלבוש המשפטי הנטען, כתואם לעסקה בפועל. ומה שקרה בפועל הינו שגל העביר ממניותיו לידי כפריס וכי העברה זו של מניות גל לכפריס הייתה בדרך של מכר בתמורה של מניות.

לגבי סוגיית הוצאות הרכב, לא ניתן על ידי גל הסבר מלא מדוע נזקק לשני כלי הרכב ולא הסתפק ברכב מנהלים מפואר אחד, ובייחוד כשהרכב הנוסף היה רכב שהוגדר "ספורטיבי". (בנוסף, גל העיד על עצמו כי הוא אוהב מכוניות ואף נוהג להחליף מכוניות בתדירות גבוהה).

בית המשפט החליט כי יש לקבל את הטענה כי בשוק הביטוח הרושם הכללי שנעשה חשוב לצורך הקידום העסקי, ועל כן יש לקבל את גירסת החברה ולפיה הקצתה שני כלי רכב לגל כמנהלה, אשר שימשו אותו לייצור הכנסתה ומשכך יש להתיר ניכוי בגין הוצאות שני כלי הרכב.

פקיד השומה חייב את גל בשווי שימוש לגבי שני כלי הרכב של החברה שהועמדו לרשותו. לטענת גל, מאחר ששני כלי הרכב הוקצו לו בו זמנית, ומאידך לא יכול היה להיעשות בהם שימוש בו זמני, הרי שאין מקום לחייבו בשווי שימוש של שני כלי רכב, אלא רק של רכב אחד. אולם, משנתקבלה טענת החברה בדבר התרת הוצאות רכב, לשני כלי רכב, הרי שבמקביל, יש לחייב את גל בשווי שני הרכבים.

נפסק

בעניין רווח ההון - הערעור נדחה
בעניין הקטנת הוצאות הרכב - הערעור התקבל

3. מס הכנסה - הוצאת הפרשי שער בגין פיקדון נשחק בבית דין מוגן

(עמ"ה 399/02, עמ"ה 459/03 בבית המשפט המחוזי בחיפה מיום 22 ביוני 2006)

המערערת: אלישע בע"מ
המשיב: פקיד שומה חיפה

העובדות

- בפסק הדין דנן שתי סוגיות עיקריות.
1. לפי ההסכם בין חברת אלישע למשתכן, בעת עזיבתו של המשתכן את הבית או לאחר פטירתו יושב 70% מהסכום ההוני למשתכן או ליורשיו. 30% הנותרים יישחקו מדי שנה ב-2%, אשר יעברו כתשלום לחברה, זאת עד שחיקתו הסופית לאחר 15 שנים.
  2. החברה דרשה בדו"חותיה לפקיד השומה, כי הפרשי השער אשר נוצרו בגין כל סכום הפקדון יותרו לה כהוצאה במועד יצירתם.
  3. פקיד השומה חייב את החברה בהכנסות ריבית רעיונית בגין הפקדונות שקיבלה מהמשתכנים, בהתאם לסעיף 3(ט)(1)(ב) לפקודה, היות ושיעור השינוי בשער החליפין אליו צמודים הפקדונות היה נמוך משיעור הריבית לפי סעיף 3(ט).

סלע המחלוקת

הנושא שבמחלוקת במקרה דנן הינו השאלה האם יש להתיר בניכוי את הפרשי השער בגין חלק מהסכום המופקד אשר מהווה, לכאורה, התחייבות בלתי ודאית והאם לחייב את החברה בהכנסות ריבית רעיונית בגין הפקדונות מהמשתכנים.

טענות הצדדים

החברה טענה, כי נגרם לה עיוות ממשי באופן חיוב המס אשר הוטל עליה, היות ובחיובים אלה יש בכדי למנוע ניטרול השפעות אינפלציוניות על החברה - תכלית העומדת ביסוד חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), תשמ"ה-1985.

בנוגע להפרשי השער, התיר פקיד השומה את הוצאת הפרשי השער בגין 70% מסכום הפקדון (אשר צפוי להיות מושב למשתכן) אולם סירב להתיר את הפרשי השער בגין 30% אשר אמורים לעבור לחברה, זאת בטענה כי המדובר בהתחייבות בלתי ודאית, שכן השבת הסכום (או חלקו) מותנה בעזיבת המשתכן את הבית לפני תום 15 השנים.

לפיכך, פקיד השומה גורס כי הוצאות בגין הפרשי השער הנצברים בגין ה-30% יותרו בניכוי רק במועד החזרת הסכום (או חלקו) למשתכן, משמע על בסיס מזומן, ולא יותרו על בסיס מצטבר במועד צבירתם.

בנוגע לריבית הרעיונית, החברה חלקה על קביעתו של פקיד השומה וגרסה, כי אין לחייבה בריבית רעיונית ולחילופין - יש להתיר לה הוצאת ריבית רעיונית אשר תתקזז מול הריבית הרעיונית. לטענת החברה, הפקדונות שימשו בעיקרם ליצירת "נכסים קבועים" כמשמעם בחוק התיאומים. בגין נכסים אלה מתווספת הכנסה שמקורה באינפלציה מצד אחד, ופקיד השומה מסרב להתיר הפרשי שער שנצמחו מפקדונות אלה מאידך. דבר זה גורם לעיוות קשה לחברה.

בפסק דין שניתן לאחרונה בבית המשפט העליון, בעניינה של אלישע בע"מ, הבעלים והמפעילה של בית דין מוגן בשיטת "פקדון נשחק", ביקשה חברת אלישע להתיר לה כהוצאה את כל הפרשי השער אשר נוצרו לה בגין הפקדון ששילמו המשתכנים, על אף שרק 70% צפוי להיות מושב למשתכן ו-30% ממנו צפוי לעבור לחברה.

פקיד השומה גרס כי הוצאות בגין הפרשי השער הנצברים בגין ה-30% יותרו בניכוי רק במועד החזרת הסכום (או חלקו) למשתכן, משמע על בסיס מזומן, ולא יותרו על בסיס מצטבר במועד צבירתם. בנוסף חייב פקיד השומה את החברה בהכנסות ריבית רעיונית בגין הפקדונות שקיבלה מהמשתכנים.

בית המשפט פסק כי מדובר בחוב מותלה כלפי המשתכן וכך גם הפרשי השער הנצברים בגין חוב זה ועל כן הוצאות בגין הפרשי השער המשולמים בגין 30% מהפקדון יותרו בניכוי רק בעת תשלומם בפועל למשתכנים. בנוסף קבע בית המשפט כי הפיקדון הניתן לבית הדין המוגן ע"י המשתכן משמש הן כבטוחה והן כהלוואה צמודה לדולר, ללא ריבית, ואין התנגשות בין שתי מטרות אלה ועל כן חייב בריבית רעיונית.

הערער נדחה.

דיון

בסוגיה הראשונה גרס בית המשפט כי יש למקד את המחלוקת לשאלה, האם הפרשי השער הנצברים על הסך של 30% מהווים "חוב מוחלט" או "חוב תלוי". במקרה דנן, הנסיבות העובדתיות מלמדות, כי המדובר בחוב מותלה, שכן כפי שהחלק בן ה-30% מהפיקדון הינו בגדר חוב מותלה כלפי המשתכן, כך גם הפרשי השער הנצברים בגין חוב זה. המסקנה, כי מדובר ב"חוב מותלה", מתחזקת מהנתונים שהציגה החברה לפיהם רק ל-18% מהמשתכנים הושב בסופם של דברים חלק מהסכום של 30% מהפיקדון. לפיכך, הוצאות בגין הפרשי השער המשולמים בגין 30% מהפיקדון יותרו בניכוי רק בעת תשלומם בפועל למשתכנים.

בשאלת הריבית הרעיונית כהכנסה חייבת הסתמך בית המשפט על תקדימים¹ וקבע, כי הפיקדון הניתן לבית הדיור המוגן ע"י המשתכן משמש הן כבטוחה והן כהלוואה צמודה לדולר, ללא ריבית, ואין התנגשות בין שתי מטרות אלה. יישומה של ההלכה אשר נקבעה בפסק דין מגדל הזהב מחייבת חיוב בגין הריבית הרעיונית גם במקרה דנן.

נפסק

הערעור נדחה.

---

¹ בע"א 9105/96 מגדל הזהב בע"מ נ' מנהל מע"מ י-ם ("מיסים" טז/5-ה-49)

4. מיסוי מקרקעין - שווי עסקה לצרכי מיסוי מקרקעין

(ע"א 9539/05 בבית המשפט העליון מיום 25 ביולי 2006)

המערערת 1: מנחם אב בע"מ
המערערת 2: אבי רחמים נכסים בע"מ
המשיב: מנהל מס שבח חיפה

בפסק דין שניתן לאחרונה בבית המשפט העליון, בעניינה של מנחם אב בע"מ ואבי רחמים בע"מ, ביקשו החברות להכיר בתמורה הגבוהה משווי השוק של נכס המקרקעין הנרכש

בית המשפט פסק כי נקודת המוצא לשווי של עסקה, על פי החוק, אינו הסכום הנקוב בהסכם שבין המוכר לבין הקונה, אלא התמורה שאפשר להשיג בעת מכירה רצונית בין שניים, קרי - שווי השוק.

הערעור נדחה.

העובדות

חברת מנחם הקימה בעבר בית מגורים על מקרקעין שבבעלותה. בבית המגורים היו קיימות 12 דירות, ובמהלך השנים מאז הקמת בית המגורים - הושכרו הדירות הללו לשוכרים שונים.

ביום 15 לנובמבר 2006 נעשה הסכם בין החברות, שעל פיו מכרה חברת מנחם לחברת אבי רחמים עשר מתוך שתיים עשרה הדירות שבבניין. התמורה המוסכמת בעבור עשר דירות אלה הייתה 700,000 דולר בתוספת מע"מ. לימים, כל אחד מבעלי המניות של חברת מנחם הפך לבעלים של דירה אחת מבין שתי הדירות שלא נמכרו וזאת במסגרת הליך פירוק של חברת מנחם. מס שבח קבע כי שווי העסקה הוא 1,139,000 דולר בתוספת מע"מ וכתוצאה מכך החברות הגישו ערר לוועדת הערר.

שמאי מטעם החברות העריך את שווי הדירות, ומהערכתו הוא הסיק, כי המחיר, אשר נקוב בחוזה המכר, תואם את טווח המחירים הסביר, המייצג נאמנה את שווי השוק של הדירות בסביבה. לעומתו, שמאי מטעם מס שבח העריך את שווי העסקה בסך של 1,079,076 דולר בתוספת מע"מ.

לפני הוועדה התברר, כי, נוסף על הסכמי מכירת 10 הדירות, נעשו כעבור זמן שני הסכמים בין בעלי המניות של חברת מנחם לחברת אבי רחמים. על פי שני ההסכמים שנעשו בסוף שנת 2003, התחייבה חברת אבי רחמים לשפץ את כל אחת משתי הדירות הללו, וכן את הרכוש המשותף.

ועדת הערר בחנה את שני ערכי השמאות; ובסופו של דבר היא קבעה, כי שווי העסקה הוא 905,446 דולר. שווי זה לא היה מקובל על החברות והן פנו לבית המשפט העליון להכריע בסוגייה.

סלע המחלוקת

הנושא שבמחלוקת במקרה דנן הינו השאלה האם יש לקבוע את התמורה על פי האמור בהסכם בכתב, שנחתם בין החברות, הואיל והתמורה נקבעה בתום לב, ובלא שהושפעה מיחסים מיוחדים בין המוכרת לבין הקונה.

דין

מהגדרת "שווי של זכות פלונית" בסעיף 1 לחוק מיסוי מקרקעין עולה, באופן ברור, כי **נקודת המוצא לשווי של עסקה, על פי החוק, אינו הסכום הנקוב בהסכם שבין המוכר לבין הקונה, אלא התמורה שאפשר להשיג בעת מכירה רצונית בין שניים, קרי - שווי השוק.**

עוד עולה מן ההגדרה, כי התמורה, אשר נקובה בחוזה בין הצדדים לעסקה, אינה הכלל, אלא היא דווקא חריג לו. חריג זה יתקבל, אם יוכיחו הצדדים לעסקה, כי התמורה המוסכמת נקבעה בתום לב ובלא שהושפעה מקיום יחסים מיוחדים ביניהם.

המקרה דנן מהווה דוגמה מובהקת לתרחיש, שבו מוצדקת עמדתו של מס שבח, שלא להכיר בתמורה, אשר נקובה בחוזה שבין הצדדים לעסקה, כמשקפת את שווי העסקה. זאת, מאחר שמתברר, כי חברת אבי רחמים נתנה תמורה נוספת; כוונתנו בזה - (א) לשיפוץ של שתי הדירות, אשר לא נמכרו, ואשר נמצאות בבעלותם של בעלי המניות של חברת מנחם; וכן (ב) לשיפוץ של הבניין כולו.

נפסק

הערעור נדחה.

ב. חוזרים והוראות מקצועיות

1. מקדמה בשל רווח הון ממכירת ניירות ערך סחירים בשנת 2006

במסגרת תיקון 147 לפקודת מס הכנסה, תוקן סעיף 91 לפקודת מס הכנסה, הקובע, בין היתר, את חובת הדיווח על רווח הון הנבע ממכירת נכסי הון ואת החובה לתשלום מקדמה בגין רווח הון בתוך 30 יום ממועד המכירה.

בהתאם, נקבע, כי נישום המוכר ניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה או יחידות בקרן נאמנות, אשר במכירתם לא נוכה במקור מלוא המס החל על המכירה, יגיש דוח מקדמה על רווח הון מדי חצי שנה, ביום 31 ביולי וביום 31 בינואר של כל שנת מס, בשל מכירה של ניירות ערך בששת החודשים שקדמו לחודש שבו חל יום הדיווח, וזאת, במקום הדיווח בתוך 30 יום בגין כל מכירה ומכירה.

על כן, יש לבחון האם במהלך ששת החודשים הראשונים של שנת 2006 בוצעו מכירות של ניירות ערך ויחידות בקרנות נאמנות אשר לא נוכה מהן מלוא המס במקור כאמור ולהיערך ולבצע את הדיווח האמור.

עוד נזכיר בעניין זה, כי היות שבהליך קביעת המקדמות לשנת המס 2006 של חברות שהוראות פרק ב' לחוק התיאומים חלות בקביעת הכנסתן נכללו רווחים מניירות ערך סחירים שחויבו מכח סעיף 6 לחוק התיאומים בשנים קודמות, עלול להיווצר מצב של הטלת "כפל מקדמה" על אותה הכנסה.

להלן הכללים, שפרסמה רשות המסים ב- 2 ביולי 2006, החלים על דיווח על רווח מניירות ערך סחירים:

- הדיווח ייעשה באמצעות הודעה למחלקת הגבייה בפקיד השומה ויתייחס רק לגבי ניירות ערך מהם לא נוכה מלוא המס במקור.
- ההודעה תתייחס אך ורק אל ניירות ערך סחירים שמלוא המס המתחייב על מכירתם לא נוכה במקור במועד המכירה.
- ההודעה תפרט את סך התמורות מכל המכירות שבוצעו בתקופה (מספר אחד מסכם), סך כל הרווחים מניירות ערך שנמכרו בתקופה, סך כל ההפסדים מניירות ערך שנמכרו בתקופה, סך הרווח או ההפסד נטו (לאחר קיזוז ההפסדים מהרווחים), כשהוא ממוין לפי שיעורי המס הרלוונטיים ואת סכום המקדמה לתשלום, כפי שהיא עולה מהפירוט לעיל.
- במסגרת ההודעה וחישוב הרווח והמקדמה ניתן לקזז רק הפסדי הון שטרם קוזזו מרווחים אחרים עד תום תקופת הדיווח אליה מתייחסת ההודעה.
- בדיווח המבוצע בשל התקופה שעד 30.6 לא ניתן לקזז הפסדים מניירות ערך שנוצרו (באותה תקופה) בחשבון ניירות ערך אחר שבו מבוצע קיזוז שוטף של הפסדים מרווחים לצורכי ניכוי מס במקור (כגון: חשבון בבנק בישראל), אלא אם ניתן אישור פקיד השומה לכך. אישור כאמור יותנה בדיווח על רווח/הפסד ותשלום מקדמה גם בחשבון ממנו נבעו ההפסדים שקוזזו, ללא קיזוז אותו הפסד שכבר קוזז במסגרת הדיווח הקודם.

בהמשך לאמור לעיל, פורסמה ב- 26 ביולי 2006 הודעה מטעם רשות המיסים, בה הוחלט להעניק אורכה להגשת המקדמה עד ליום 31 באוקטובר 2006 (בכפוף לתשלום ריבית והפרשי הצמדה מיום 31 ביולי 2006 בגין סכום המקדמה).

2. התרת פריסת ההכנסה ממכירת זכות יוצרים, פטנט או מדגם

הכנסה ממכירת זכויות יוצרים ככלל חייבת במס בשנת מכירתה וכאשר הדבר נעשה במסגרת עסקית/ משלח-יד מקור החיוב הינו פירוטי 2(1). החיוב כאמור בשנת המכירה יכול להביא לחבות מס גבוהה ככל שהמוכר הינו יחיד (וזאת לאור מדרגות המס שבסעיף 121) למרות שמדובר בהכנסה שבפועל הופקה על פני מספר שנות מס. לחוסר סימטריה זה בין מועד ההכרה בהכנסה לבין תקופת הפקתה התייחס המחוקק בסעיף 8(ב) לפקודה בקובעו סמכות למנהל לקבוע כללים לפריסת ההכנסה על פני מספר שנות מס.

ב 17 ביולי 2006 פורסמו הוראות מפורטות לגבי הזכאות לפריסת ההכנסות ממכירת זכות יוצרים, פטנט או מדגם לפי סעיף 8 (ב) לפקודת מס הכנסה. כמו כן פורסם אופן יישומה של הפריסה. רצ"ב ההוראות:

1. הוראות הסעיף

סעיף 8 **לפקודת מס הכנסה** שכותרתו "חלוקת הכנסה ליותר משנה אחת", קובע בסעיף קטן (ב) שבו, כדלקמן:
"הכנסה ממכירת פטנט או מדגם על ידי הממציא או ממכירת זכות יוצרים על ידי היוצרים, רשאי המנהל להתיר חלוקתה לתקופה שיקבע המנהל; הוראה זו לא תחול על הכנסה לפי סעיף 2(9)".

2. התנאים להחלת הסעיף

- א. הזכות הנמכרת היא פטנט, מדגם או זכות יוצרים (להלן: "הזכות"). הסעיף לא חל על מכירת כל נכס בלתי מוחשי אחר.
- ב. המכירה מבוצעת על ידי הממציא / היוצר בלבד.
- ג. על המכירה לא חל סעיף 2(9) לפקודה.
- ד. נערכה **מכירה מוחלטת** של הזכות, וזאת להבדיל ממצב של מתן זכות שימוש (מצב בו התשלום מסווג כתמלוגים) כמפורט להלן.

מכירה מוחלטת של הזכות מתקיימת אם הבעלים **מוכר ומוותר באופן מוחלט על החלק המהותי** שבזכות שלו, אשר, בין היתר, מתאפיינת במאפיינים כדלקמן¹:

- (1) הבעלים מעביר את החלק המהותי שבזכותו ומוותר עליה. המבחנים לאפיון מכירה הם אלה המוכרים לנו מתחומי המסחר המסורתיים. כך למשל, הבעלים נפרד מהנכס לצמיתות, זכויות השימוש של הרוכש כמעט בלתי מוגבלות, זכות הרוכש בנכס בלעדית, לרוכש הזכות לתבוע ולהגן על זכותו.
- כמכירה לצמיתות תחשב גם העברת הזכות לתקופה מוגבלת אם הוכח שהתקופה מקבילה לאורך החיים המסחרי של הנכס.
- (2) הרוכש חופשי, בעקרון, לבצע שינויים והתאמות וכל יישום הרצוי לו בזכות, ולעניין יצירה - גם אם הדבר כפוף לזכותו המוסרית של היוצר ביצירה.
- (3) הרוכש רשאי להכין מספר בלתי מוגבל של עותקים.
- (4) הרוכש רשאי להפיץ את הזכות לציבור על ידי מכירה, השכרה או השאלה, בכל דרך שהיא.
- (5) הרוכש רשאי להציג את הזכות ברבים.
- (6) על הרוכש לא חלים תנאים כגון השמדת הזכות לאחר זמן מוגדר או החזרתה למוכר.

¹ עמ"ה 744/66 ארו-ישראל פורנירים נ' פ"ש ת"א 1

3. אופן יישום הסעיף

במקרים בהם מתקיימים כל התנאים שבסעיף 2 לעיל, תתאפשר, **על פי בקשת הנישום**, פריסת ההכנסה הנובעת מן המכירה האמורה על פני שנות היווצרותה של הזכות, כמפורט להלן.

לצורך כך יש להגדיר שני מונחים: "שנת התמורה הראשונה", "שנת תחילת ההיווצרות".

"שנת התמורה הראשונה" - השנה הראשונה בה התקבלה תמורת המכירה. "שנת תחילת ההיווצרות" -

לעניין זכות שהייתה קיימת בשנת המכירה - שנת המס שקדמה בשנתיים לשנת המכירה, אלא אם שוכנע פקיד השומה כי הזכות נוצרת לפני המועד האמור.

לעניין זכות שלא הייתה קיימת בשנת המכירה - (הזכות הנמכרת טרם נכתבה/הומצאה בעת חתימת הסכם המכירה והיא נוצרה לאחר אותו מועד) - שנת המכירה.

ההכנסות אותן ניתן לפרוס הן רק התמורה שהתקבלה בשנת התמורה הראשונה והתמורות שהתקבלו בגין אותה המכירה בשנתיים שאחרי שנת התמורה הראשונה.

כלומר, ניתן לפרוס את ההכנסות המתקבלות בשלוש השנים הראשונות בלבד. בכל אחת מהשנים בהן ניתן לפרוס את התמורה הפריסה תהיה לאחור ובחלקים שנתיים שווים, עד 4 שנים המסתיימות בשנת קבלת התמורה, אך לא לפני שנת תחילת ההיווצרות.

תמורות שתתקבלנה לאחר תום 3 שנים מהשנה בה התקבלה התמורה הראשונה, תדווחנה במלואן בשנה בה תתקבלנה.

4. אופן ייחוס הוצאות שהוצאו על ידי הממציא / היוצר

הוצאותיו הישירות של היוצר או הממציא ליצירת היצירה או ההמצאה לא יותרו לפני שנת התמורה הראשונה.

הוצאות שהוצאו עד שנת התמורה הראשונה יפרסו באותו אופן שבה תיפרס התמורה הראשונה. הוצאות שהוצאו לאחר שנת התמורה הראשונה יותרו בניכוי בשנת הוצאתן.

5. דוגמאות

(1) זכות שהייתה קיימת בשנת המכירה

שנת מכירת הזכות (השנה בה נחתם חוזה המכירה) - 2006. באותה שנה התקבלה התמורה הראשונה. על פי ההגדרות:

שנת התמורה ראשונה - שנת 2006.

שנת תחילת ההיווצרות - 2004 (שנת המס שקדמה בשנתיים לשנת המכירה).

תמורות שתתקבלנה בשנים 2006, 2007 ו-2008 תיפרסנה, כל אחת, עד ארבע שנים לאחור אך לא לפני שנת 2004 (שנת ההיווצרות) כדלקמן:

תמורת 2006 - בשנים 2004 - 2006.

תמורת 2007 - בשנים 2004 - 2007.

תמורת 2008 - בשנים 2005 - 2008.

תמורות שתתקבלנה החל משנת 2009 לא תיפרסנה

הוצאות שהוצאו עד לשנת 2006 (שנת התמורה הראשונה) יותרו בניכוי בפריסה על פני השנים 2004 - 2006 בחלקים שווים, באותו אופן שבה נפרסה התמורה שהתקבלה בשנת 2006.

הוצאות שהוצאו החל משנת 2007 יותרו בניכוי בשנת הוצאתן.

(2) זכות שלא הייתה קיימת בשנת המכירה

שנת המכירה (השנה בה נחתם חוזה המכירה) - 2002. התמורה הראשונה התקבלה רק בשנת 2004. על פי ההגדרות:

שנת התמורה הראשונה - שנת 2004.
שנת תחילת ההיווצרות - 2002 (שנת המכירה)
תמורות שתתקבלנה שנים 2004 - 2006 תיפרסנה כדלקמן
תמורת 2004 - בשנים 2002 - 2004
תמורת 2005 - בשנים 2002 - 2005
תמורת 2006 - בשנים 2003 - 2006
תמורות שתתקבלנה החל משנת 2007 לא תיפרסנה.
הוצאות שהוצאו עד שנת 2004 (שנת התמורה הראשונה) יותרו בניכוי
בפריסה על פני השנים 2002 - 2004 בחלקים שווים, באותו אופן שבה נפרסה
התמורה שהתקבלה בשנת 2004.
הוצאות שהוצאו החל משנת 2005 יותרו בניכוי בשנת הוצאתן.

6. תחולה

פריסה לפי הנחיות אלו תחול על הכנסות שהתקבלו החל משנת 2006 ואילך.
באישור פקיד השומה / המנהל, לפי העניין, ניתן יהיה ליישם הנחיות אלו גם
לגבי שנים קודמות.

3. תיקון מס' 55 לחוק מיסוי מקרקעין - הוראה כללית

ביום 12 באפריל 2005 פורסם תיקון מס' 55 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח, מכירה ורכישה) התשכ"ג - 1963 (להלן: "התיקון"). העוסק במגוון רחב של נושאים. תחילתו של התיקון היא מיום פרסומו ברשומות דהיינו, ביום 12 באפריל 2005. יחד עם זאת לגבי מספר הוראות נקבעה הוראת תחילה מוקדמת יותר.

ביום 17 ליוני 2006 פרסמה רשות המסים בישראל את הוראת הביצוע במיסוי מקרקעין 6/2006 בנושא התיקון.

תכלית הוראת הביצוע לסקור את עיקרי התיקון בהוראות החוק. במסגרת התיקון לחוק תוקנו, בין היתר ההוראות העוסקות בנושאים הבאים:

1. הארכת תוקפן של הוראות השעה

במסגרת תיקון מס' 50 לחוק, נקבעה בסעיף 1 לחוק "התקופה הקובעת" עד ליום 31 לדצמבר 2003. במסגרת התיקון, תוקנה ההגדרה כך ש"התקופה הקובעת" כוללת גם תקופה אחרת אם תקופה כאמור נקבעה בחוק לעניין מסוים. כך, לגבי הנושאים כדלקמן הוארכה התקופה הקובעת עד ליום 31 לדצמבר 2006 בתחילה מיום: 1 באפריל 2004.

- א. קומבינציה - אפשרות דחיית יום המכירה.
- ב. מכירת אופציה במקרקעין - הוראות פרק חמישי 2.
- ג. חילוף זכויות במקרקעין - הוראות פרק חמישי 3.
- ד. פינוי ובינוי - הוראות פרק חמישי 4.
- ה. הטבות במס לגבי בניינים להשכרה - הוראות סעיף 53 לחוק עידוד השקעות הון.

2. תיקון סעיף 4 לחוק - העברה אגב גירושין

במסגרת התיקון ניתנה הבהרה לפיה אין צורך בגט פיטורין מבית הדין הדתי כדי שההעברה לא תחשב כמכירה, אלא די בפסק דין שניתן אגב הליכי גירושין. האמור לעיל חל גם בפירודם של בני זוג ידועים בציבור לרבות מאותו מין. בנוסף לכך, נקבעו הוראות רצף בדבר יום ושווי רכישה בידי מי שקיבל את זכותו בהעברה לפי סעיף 4א.

3. סעיף 5(ג)4 - חלוקת נכסי עיזבון בין יורשים

במסגרת התיקון הורחבה ההוראה כך, שיוורשים יוכלו לחלק נכסים מעזבונות שונים וחלוקה זו לא תחשב למכירה ובלבד שהתקיימו שני אלה:

- א. בין המורשים של כל אחד מהעזבונות מתקיים היחס הבא: המורשים הם הורה וילדיו או שהמורשים הם בני זוג.
- ב. טרם הסתיימה חלוקה ראשונה של מי מבין העזבונות.

4. סעיף 9(א)2 - מס רכישה דירה יחידה

על פי התיקון, גם רוכש תושב חוץ יוכל להנות ממדרגות מס הרכישה המופחתות.

דירת מגורים תחשב כדירה יחידה גם אם לרוכש בעת הרכישה דירה נוספת שהיתה דירתו היחידה עד למועד הרכישה (להלן - "הדירה הישנה"), כל עוד דירה ישנה זו נמכרה בתוך 24 חודשים ממועד הרכישה.

דירה שבנייתה טרם הסתיימה ויש עימה התחייבות מצד המוכר לסיום הבניה, תיחשב כדירה יחידה אם הדירה הישנה נמכרה בתוך המסירה הצפוי על-פי ההסכם, או שהדירה הישנה נמכרה בתוך 24 חודשים ממועד הרכישה, לפי המאוחר.

דירה שנרכשה מקבלן ומסירת החזקה מתעכבת בשל נסיבות שאינן בשליטתו של הרוכש, תחשב כדירה יחידה אם הדירה הישנה תימכר בתוך 12 חודשים ממועד קבלת החזקה בפועל או שהדירה הישנה תימכר בתוך 24 חודשים ממועד הרכישה, לפי המאוחר.
לעניין זה, קבלת החזקה בפועל משמעה, חתימה על פרוטוקול מסירת הדירה או קבלת מפתח.
תחולת התיקון לגבי רכישות מיום 1.7.04.

5. סעיף 16א' לחוק - עסקאות באזור

- א. חוק מיסוי מקרקעין יחול גם על מי שמוכר או רוכש זכויות במקרקעין באזור והוא זכאי לעלות לישראל לפי חוק השבות.
- ב. במסגרת הסעיף נעשה תיקון ונוספה הגדרה ל"זכות במקרקעין המצויים באזור".
- ג. הוראת סעיף 16א(ג) הורחבה ונקבע כי מכירה באזור ע"י חבר בני אדם שאינו תושב ישראל ושאזרחי ישראל בעל שליטה בו, במישרין או בעקיפין, תחשב כמכירה של הזכות במקרקעין בידי החבר כפי חלקו היחסי בחבר בני האדם. "בעל שליטה" כהגדרתו בסעיף 32(9) לפקודה.

6. תיקון פרק חמישי 1 - מכירת דירת מגורים מזכה-

- נעשו תיקונים בסעיפים הבאים:
- א. מכירות פטורות אשר לא יימנו כמכירות פטורות לעניין סעיף 49ב(1) לחוק.
  - ב. חזקת דירת מגורים יחידה - תיקון סעיף 49ג(1) לחוק.
  - ג. מתנה להורה יחיד - תיקון סעיף 49א(2) לחוק.
  - ד. פטור ממס מכירה במכירת דירה שתמורתה הושפעה מזכויות לבניה נוספת - תיקון סעיף 72 לחוק.
  - ה. הגבלת תקרת ורצפת הפטור שבסעיף 49ז' לחוק בהתאם לחלקו היחסי של המוכר בדירה הנמכרת.

7. סעיף 39 - הרחבת מסגרת הוצאות המותרת בניכוי מהשבח במכירת זכות במקרקעין

נקבע הכלל לפיו יותרו בניכוי כל הוצאות שהוצאו בקשר עם רכישת הזכות במקרקעין או עם מכירתה וזאת למעט הוצאות הכלולות בשווי הרכישה ולמעט הוצאות המותרות בניכוי לפי פקודת מס הכנסה, הוראה זו משנה את ההלכה שחלה עד התיקון ולפיה היתה רשימת הוצאות הקבועות בסעיף 39 רשימה סגורה. החל ממועד התיקון, כל הוצאה שעומדת בכלל הקבוע ברישא של סעיף 39 לחוק תותר בניכוי. יש לראות ברשימת הוצאות המנויה בסעיף כמגדירה או מרבה את הכלל האמור.

בנוסף, הורחבה רשימת הוצאות המנויות בסעיף 39 כדלקמן:

- א. דמי פינוי
- ב. שכר טרחת שמאי מקרקעין ומודד מוסמך.
- ג. הוצאות שהוציא המוכר לשם הוכחת זכותו במקרקעין.
- ד. דמי חכירה מהוונים.
- ה. הוצאות הכרוכות בתשלום המס - על-פי התיקון יותרו בניכוי הוצאות כאמור בסעיף 17(11) לפקודת מס הכנסה בקשר להכנת הדיווח למנהל ובקשר למס בכל הליכי השומה לרבות הליכי השנה, ערר וערעור.
- ו. הרחבת סעיף 39(12) - הסעיף חל עתה גם על התרתן בניכוי של הוצאות ריבית ריאלית לפי סעיף 39א' וגם על מכירת זכות במקרקעין.

8. תיקון סעיף 39א' - הוצאות ריבית ריאלית

הוצאות ריבית ריאלית יותרו בניכוי בתנאים הקבועים בסעיף גם אם יום רכישת הזכות במקרקעין קדמה ליום ה-7.11.01. כמו כן, נקבע בתיקון כי, יותרו בניכוי תשלומי ריבית ריאלית ששילם המוכר עד 90 יום לאחר המכירה.

9. פרק חמישי 2 - אופציה ייחודית במקרקעין

נעשו תיקונים בנושאים הבאים:

- א. מס מכירה - במסגרת התיקון תוקנה הוראת סעיף 49|ג(א1) לחוק כך שהשווי לצורך חישוב מס המכירה יכלול את התמורה ממכירת הזכות במקרקעין (תוספת המימוש) והתמורה שקבל בעל הזכות במקרקעין עבור מכירת האופציה.
- ב. תנאי האופציה - הגדרת "אופציה" תוקנה תיקון מבהיר כך שעל מנת שאופציה תעמוד בתנאי פרק חמישי 2 עליה להיות ניתנת להעברה ולמימוש ולא להעברה אף למימוש כנוסח הסעיף בטרם תוקן.

10. פרק חמישי 3 - חילוף זכויות במקרקעין

נעשו תיקונים בנושאים הבאים:

- א. הגדרת "מבנה עסקי" - הורחבה הגדרת "מבנה עסקי" והיא כוללת גם מבנים המושכרים למדינה או לגוף שחלות עליו הוראות סעיף 9(2) לפקודת מס הכנסה ומשמשים אותם במישרין. התיקון בתוקף מיום 07.11.01.
- ב. רכישת קרקע כנכס חלופי - צומצמה הדרישה ונקבע כי די שהוצאות הבנייה לא יפחתו מ-70% משווי המכירה של המבנה העסקי שהוחלף, שכן חלק התמורה יכול ושימשה לרכישת הקרקע. התיקון בתוקף מיום 07.11.01.
- ג. רכישת הזכות החלופית אינה מ"קרוב" - נקבע כי הדרישה תחול הן לעניין מכירת הזכות הנמכרת והן לעניין רכישת הזכות החלופית, שכן הרציונל זהה הן לעניין המכירה והן לעניין הרכישה. התיקון בתוקף מיום 07.11.01.
- ד. סעיף 40(ג) - חישוב הניכוי במכירת חלק מזכות במקרקעין במסגרת חילוף - תוקן סעיף 40(ג) לחוק הקובע הוראות בעניין ייחוס הניכויים במכירת זכות במקרקעין שנרכשה במסגרת לפי הוראות פרק חמישי 3 לחוק, כאשר שווי הזכות החלופית המתואמת עלה על שווי המכירה של הזכות הנמכרת. הוצאות בשל הזכות החלופית יותרו בניכוי לפי הפירוט הבא:
  1. כנגד השבח במכירת החלק ששווי כשווי המכירה של הזכות הנמכרת, כיחס שבין חלק הזכות החלופית ששווייה כשווי המכירה של הזכות הנמכרת לבין שווי כלל הזכות החלופית.
  2. כנגד השבח במכירת החלק ששווי הינו ההפרש שבין הזכות החלופית המתואמת לבין שווי המכירה של הזכות הנמכרת, כיחס שבין שווי ההפרש לבין שווי כלל הזכות החלופית.
- ה. הגדרת "בית אבות" - הורחבה הגדרת "בית אבות" בסעיף 49ג', כך שאין חובה ברישיון האמור וגם בית דיור מוגן העונה לשאר הגדרות הסעיף אף אם אינו מחזיק ברישיון המדובר יחשב בית אבות לעניין הסעיף.
  - א. שלילת פטורים במכירת הזכות החלופית - שלילת הפטורים הגורפת שהיתה בסעיף 49טז לחוק צומצמה ושלילת הפטור לא תחול במכירת זכות חלופית במקרקעין שהיא איחוד וחלוקת מקרקעין לפי סעיף 67 לחוק.
  - ב. רכישת זכות חלופית לאחר התקופה הקובעת - הדרישה שבסעיף 49ע' לפיה הקלות הפרק יחולו רק אם גם הזכות החלופית נרכשה בתקופה הקובעת בוטלה ודי שהיא נרכשה בתוך 12 חודשים מיום מכירת הזכות הנמכרת. תיקון זה בתוקף מיום 07.01.11.01.

ח. חישוב "יתרת שווי הרכישה" לפי סעיף 47 לחוק - במכירת זכות חלופית שהגיעה למוכר לפי אחד ממסלולי החילוף שבפרק חמישי 3 לחוק, יש להפחית בחישוב יתרת שווי הרכישה גם את הפחת בשל הזכות הנמכרת הפטורה כהגדרתה בפרק חמישי 3. פחת זה נתבע בניכוי כהוצאה שוטפת מהכנסות שוטפות שנבעו מהזכות הנמכרת. בשל העובדה שהזכות הנמכרת נמכרה בפטור, בכדי למנוע התרה פעמיים של אותה הוצאה יש להפחיתו משווי הרכישה של הזכות החלופית. תיקון זה הינו בתוקף מיום 07.11.01.

11. פרק חמישי 4 - פינוי ובינוי

נעשו תיקונים בנושים הבאים:

- א. הגדרת "יחידת מגורים".
- ב. חזקת תא משפחתי כ"מוכר".
- ג. זכות דיירות מוגנת ביחידת מגורים.
- ד. מכירת כל הזכויות בנכס.
- ה. סעיף 49כב' לחוק - קביעת תקרת הפטור.
- ו. גודל המתחם - סעיף 49כח' לחוק.

12. סעיף 67 לחוק - פטור באיחוד וחלוקת מקרקעין

במסגרת התיקון בוצע שינוי מהותי בהגדרת "איחוד מקרקעין" שבסעיף 67 לחוק.

13. סעיף 48א - שיעור המס ופריסה

- תוקפם של השינויים המפורטים הוא מיום 7 לנובמבר 2001.
- א. שיעור המס - יחיד יהיה חייב במס על השבח הריאלי עד יום התחילה (7.11.01) השיעור הקבוע בסעיף 121 לפקודה ולא בשיעור של 50% כפי שהיה עובר לתיקון.
  - ב. שיעורי מס היסטוריים - בתיקון 50 נקבע כי, במכירת זכות במקרקעין בידי חברה, שלה הכנסות מעסק ואשר הזכות במקרקעין שבידה נרכשה לפני יום ה- 31 למרץ 1961 יתווסף לשיעור המס ההיסטורי החל עליה 1% לכל שנת מס החל בשנת המס 2005 ועד לשנת המכירה.
  - ג. תיקון הוראות הפריסה - תיקון סעיף 48א(ה) הינו תיקון מבהיר הקובע את הוראות הפריסה בהתאם לאמור בהוראת ביצוע 9/02 סעיף ב.3. לאור זאת יש להמשיך ולפעול בהתאם להוראת ביצוע האמורה.

14. איגודי מקרקעין

- א. איגוד נסחר בבורסה - מהגדרת איגוד מקרקעין מועט איגוד שזכויותיו רשומות למסחר בבורסה כהגדרתה בפקודת מס הכנסה. תיקון זה בתוקף מיום 01.01.03.
- ב. סעיף 7א' לחוק - במסגרת התיקון בוצעו תיקונים לסעיף 7א לחוק המבהירים כי בחישוב השבח בפעולה באיגוד יום ושווי הרכישה יקבעו לפי הוראות חלק ה' וחלק ה'2 לפקודה. לעניין שיעורי המס והפטורים ממס בפעולות באיגוד יחולו הוראות חוק מיסוי מקרקעין.
- ג. מס מכירה - בסעיף 72ג' לחוק תוקנה הגדרת "מכירת מקרקעין" כך שההגדרה תכלול רק מכירת זכות באיגוד מקרקעין שיש לו זכויות במקרקעין שנרכשו לפני יום ה-7 לנובמבר 2001.
- ד. בפירוק איגודים ואיגודי מקרקעין - במסגרת תיקון 55 בוצעה רפורמה במיסוי איגודים אשר בבעלותם מקרקעין ואיגודי מקרקעין.

1. המפעל הקשור- מה קשור?

באפריל 2005 נערך תיקון נרחב ומקיף בהוראות החוק לעידוד השקעות הון, **התשי"ט-1959** (להלן: "החוק"). מטרתו המרכזית של התיקון הייתה לייעל את מתכונת הפעלת החוק באופן שנישומים, שיעמדו בקריטריונים הקבועים בחוק, יהיו זכאים לתבוע הטבות מס, במסגרת דוח המס השנתי, וזאת מבלי שיהיה עליהם לקבל את אישורה המקדמי של מנהלת מרכז ההשקעות ו/או גוף שלטוני אחר. כל זאת כדי לעודד את המשק הישראלי להשתלב בתחרות הגלובלית ולהגדיל את הצמיחה.

ברשימה זו, נסקור את אחד מהמושגים החדשים אשר הוגדרו בתיקון לחוק, הוא מושג "המפעל הקשור", ואת ההשלכות הנובעות ממנו בחיי המעשה.

במסגרת החוק קיימים שני מסלולי הטבות עיקריים:

- א. מסלול מענקים
- ב. מסלול חלופי (מסלול הטבות מס)

המסלול החלופי קובע כי, בעל מפעל תעשייתי או בעל בית מלון, העומד בקריטריונים הקבועים בחוק יהא רשאי לתבוע הטבות מס מבלי שיידרש לקבל על כך אישור מקדמי מגוף שלטוני כלשהו.

הטבות המס במסלול זה ניתנות ל"**חברה מוטבת**" אשר לה "**מפעל מוטב**". כדי שחברה תחשב כ"חברה מוטבת" צריך שיתקיימו לגביה התנאים הבאים:

1. החברה התאגדה בישראל.
2. השליטה על עסקי החברה וניהולם מופעלים בישראל.
3. החברה אינה מוגדרת כ-"חברה משפחתית" או כ-"חברה שקופה".
4. החברה מנהלת פנקסים קבילים ומגישה דוחות לפי הוראות החוק והפקודה.
5. החברה ו-"בעל תפקיד" בה, כהגדרתו בסעיף 119 א (ד) לפקודה, לא הורשעו בעשר השנים שקדמו לשנת הבחירה ובתקופת ההטבות, באחת מן העבירות המפורטות בסעיף 3 להגדרת "חברה מוטבת".

על מנת שמפעל ייחשב כ"**מפעל מוטב**" צריך שיתקיימו לגביו התנאים הבאים:

1. המפעל הוא מפעל תעשייתי או בית מלון- מפעל הממוקם בישראל, שיעקר פעילותו ייצורית. ובכלל זה, ייצור ופיתוח של מוצרי תוכנה, מחקר ופיתוח עבור תושב חוץ (אשר התקבל לכך אישור המדען) וכן, פעילויות נוספות שייקבעו על ידי שר האוצר ושר התעשייה והמסחר.
2. המפעל הוא בר-תחרות- מפעל תעשייתי אשר 25% או יותר מכלל הכנסותיו, בשנת המס הרלוונטית, הן מכירות בשוק המונה 12 מיליון תושבים לפחות.
3. לשם הקמתו או הרחבתו של המפעל בוצעה "השקעה מזערית מזכה"- היא השקעה ברכישת נכסים יצרניים הנעשית במהלך תקופה, שאינה עולה על שלוש שנות מס המסתיימות בתום שנת הבחירה, לשם הקמת מפעל חדש או לשם הרחבת מפעל.

ברשימה זו, נתמקד בסוגיית הרחבתו של מפעל קיים באמצעות הקמת מפעל נוסף העוסק באותו התחום, או כהגדרתו בחוק, "מפעל קשור".

"הרחבה" של מפעל קיים, היא כל אחד מאלה:

- א. הגדלת כושר הייצור של מפעל קיים או של טכנולוגיה חדשה, שהמפעל לא עשה בה שימוש קודם לרכישתה....;
- ב. הקמת מפעל הקשור למפעל אחר באותו תחום, ובלשון החוק "**מפעל קשור**".

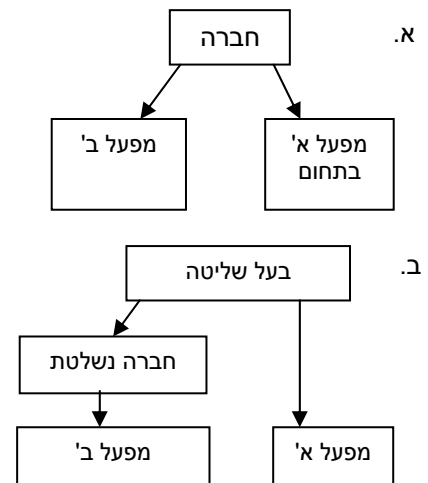
"הרחבת" מפעל תזכה את החברה בהטבות מס בגין ההכנסות המיוחסות לאותה הרחבה בלבד, בעוד "הקמת" מפעל תזכה את החברה בהטבות מס על כל ההכנסות העסקיות של החברה הנובעות מהפעילות המאושרת.

סעיף 51 לחוק מגדיר "מפעל קשור" כ-

א. מפעל שהוא בבעלות חברה שיש לה או שהיה לה, מפעל אחר נוסף הפועל באותו תחום.

ב. מפעל שהוא בבעלות חברה אשר בעל השליטה בה הוא גם בעל השליטה בחברה אחרת אשר יש לה, או שהיה לה, מפעל אחר נוסף הפועל באותו תחום.

("בעל שליטה" הוא מי שמחזיק במישרין או בעקיפין, לבד או יחד עם אחר (כהגדרתו בחוק)), ב- 50% לפחות באחד מאמצעי השליטה, כהגדרתם בסעיף 75 ב' (א) (3) לפקודה).

"מפעל קשור" מוגדר על פי החוק כ"הרחבה", וזאת גם אם הוא מפעל שהוקם לראשונה במסגרת תאגיד חדש.

כל עוד המפעל האמור, פועל באותו תחום בו פועל מפעל אחר קשור, באופן שניתן לראות את המפעל הקשור כמי שממשיך את הפעילות המבוצעת על ידי המפעל האחר שאליו הוא קשור, יראו אותם כ"מפעלים קשורים".

תפיסה זו מקורה, בחשש של רשויות המס מניצול לרעה של ההטבות בחוק, על ידי הסטת פעילות קיימת או הרחבתה של פעילות קיימת למסגרת של "מפעלים חדשים" בישות משפטית חדשה.

ההוראות הקבועות בחוק לעניין זה, הן למעשה הוראות אנטי תכנוניות אשר תכליתן היא למדוד את שיעור הטבות המס להן זכאי המפעל כאשר הוא ממשיך פעילות עסקית קיימת במסגרת ישות משפטית חדשה.

חריגים:

במסגרת הגדרת המושג "מפעל קשור" נקבע כי מפעלים מסוימים, אפילו אם הם פועלים באותו התחום של המפעלים האחרים, כאמור לעיל, לא יהוו "מפעל קשור", וזאת בהתקיים, להנחת דעתו של פקיד השומה, כל אלה:

1. במפעל מיוצר מוצר השונה באופן משמעותי מהמוצר שמייצר המפעל האחר.
2. המפעל מייצר בטכנולוגיה שונה מזו המשמשת את המפעל האחר.
3. המפעל ממוקם בנפרד מהמפעל האחר. (לגבי מפעל תעשייתי המייצר תוכנה נקבע כי, אפשר שהמפעלים ימוקמו באותו אתר, במידה וכל הלקוחות וכל הנכסים היצרניים של המפעל הם לקוחות ונכסים יצרניים חדשים).
4. 60% או יותר מעובדיו של המפעל, אך לא פחות מעשרה עובדים, הם עובדים חדשים.

מהי אם כן המשמעות של סווג מפעל כ"מפעל קשור"?

לסווגו של מפעל כ"מפעל קשור" שתי משמעויות עיקריות:

האחת, עניינה בגובה השקעה המזערית המזכה הנדרשת - כאשר מדובר בהרחבה של מפעל קיים, תידרש השקעת סכום שלא יפחת מבין השניים:

- (1) 300,000 ₪.
- (2) סכום השווה למכפלת "השיעור המזכה", בשווים של הנכסים היצרניים של המפעל ביום האחרון של שנת המס שקדמה לשנת המס בה החלה ההשקעה המזערית המזכה.

לפיכך, כאשר המדובר במפעלים קשורים, אזי יש לחשב את גובה ההשקעה המזערית המזכה הנדרשת, בהתחשב בכלל הנכסים היצרניים של המפעלים הקשורים (ללא הפרדה בין הנכסים השייכים לישויות המשפטיות השונות).

השנייה, עניינה לאופן חישוב יחס המחזורים - מפעל אשר נעשתה בו הרחבה אחת או יותר ולו מספר תוכניות מאושרות נקרא "מפעל מעורב". זהו מפעל בו קיימים חלקים מאושרים לצד חלקים שאינם מאושרים. המבחן לקביעת ייחוס ההכנסה החייבת במפעל מעורב, הוא מבחן "יחס המחזורים", לפיו ניתנות הטבות במס על בסיס הגידול במחזורי הפעילות של החברה. כאשר עסקינן במפעלים קשורים, אזי חישוב יחס המחזורים יבוצע על המחזור הכולל של המפעלים הקשורים.

להלן מספר דוגמאות להמחשת חריגים אלה, כפי שהתקבלו במסגרת החלטות מיסוי בהסכם של רשויות המיסים :

א. מפעלים של חברות אחיות לא יחשבו "מפעלים קשורים" זה לזה.
חברה א' הוקמה בדרך של פיצול אופקי של חברה ב'. הפעילויות בשתי החברות נפרדות.

קיימת הפרדה מוחלטת בין החברות, מפעליהן ממוקמים בנפרד, הן מנהלות פעילות עסקית שונה ובכלל זה, ייצור מוצרים שונים, שימוש בטכנולוגיה שונה, לחברות משרדים נפרדים, הנהלת חשבונות נפרדת וכן, מערכי כוח האדם וההשקעות נפרדים זה מזה. חברה א' מספקת לחברה ב' שירותים שונים, כגון: שירותי שיווק, מכירה ושירותי ניהול שונים. התעריפים בגין השירותים הללו הינם בשיעור המשקף את מחירי השוק.

החברות ביקשו כי יראו במפעליהן כמפעלים שאינם קשורים זה לזה. החלטת המיסוי: בהחלטת המיסוי נקבע כי, החברות האחיות לא תחשבנה "כמפעלים קשורים", כל עוד תשמר ההפרדה בין הפעילויות השונות של המפעלים. האישור הוגבל ל"הרחבה" נשוא האישור, קרי, לגבי הרחבות נוספות, החברה תידרש לפנות מחדש לרשות המיסים לצורך קבלת אישור דומה.

ב. הכרה במפעלים כמפעלים שאינם קשורים זה לזה, למרות קרבתם המבנית.
המדובר בבקשה של מספר חברות בשליטה זהה, כי לא יראו במפעלי החברות "כמפעלים קשורים", למרות שחלקן ממוקמות בסמוך זו לזו. על אף הקרבה הפיזית, החברות נפרדות ושונות זו מזו בתחומים מהותיים, לרבות ייצור מוצרים שונים ושימוש בטכניקות ייצור שונות, כך שכל חברה עומדת בפני עצמה כמרכז ייצור ורווח, זאת למעט, מתקן אנרגיה המשותף לכל חברות הקבוצה.

החלטת המיסוי: הסדר המס קבע כי, למרות מיקומם באותו אזור, המפעלים לא יהוו "מפעלים קשורים" זאת בכפוף לשני התנאים האמורים:

1. המפעלים יהיו ממוקמים **במתחמים שונים**, כך שיחשבו כממוקמים בנפרד, לעניין זה, לא יראו במתקן האנרגיה המספק שירותים לכל חברות הקבוצה במשותף, כאתרים ההופכים את המפעלים של חברות הקבוצה כמפעלים הממוקמים באותו מתחם.
2. ההפרדה תכלול עובדי ייצור שונים לכל מפעל – לכל מפעל יהיו עובדים מזוהים אשר יחדו לעבודה באותו מפעל בלבד.

2. מהם מחירי העברה בהיבט המיסוי?

ד"ר דוד רביע, ח"ח¹ 2

בימים אלה נערכים ברשויות המס לפרסום תקנות מחירי העברה ולהחלתן של סעיף 85א של פקודת מס הכנסה. סעיף 85א מחייב דיווח של מחירי העברה בעסקה בינלאומית בין צדדים בעלי יחסים מיוחדים בהתאם לתנאי השוק. סעיף זה מעניק לשר האוצר את הסמכות לקבוע כללים לבחינת העסקה, מחירה, תנאיה והתאמתה למחיר השוק. כללים אלו יפורטו בתקנות.

פרסום תקנות מחירי העברה מעלה לסדר היום מספר נושאים:

א. מהם מחירי העברה?

ב. מה המצב בעולם?

ג. מה צפוי בארץ?

מהי הכוונה במונח "מחירי העברה"? תלוי את מי שואלים.

בעלי מקצוע בתחום החשבונאות הניהולית והתמחיר יגדירו את המונח מחירי העברה כמחירים פנימיים הנקבעים מפעילות שבין שניים או יותר מרכזי רווח בתוך חברה אחת, כאשר ההמטרה בקביעת מחירי העברה נכונים היא להגיע ליעילות כלכלית מרבית.

אם תשאלו את אנשי המס מהם מחירי העברה, תשובתם תהיה שונה למרות שהיא מבוססת על רעיון דומה. המושג מחירי העברה כולל, מבחינת אנשי המס, היבטים רבים של מחירים הנקבעים בין צדדים קשורים לגבי העברת נכסים מוחשיים או לא מוחשיים, שירותים או הסכמי מימון. שינויים בשיעורי המס במדינות שונות מביא למצב שמחירי העברה משפיעים על תשלומי המס שהחברה תשלם.

כדי להמחיש את הקשר בין מחירי העברה ותשלומי המס, להלן הדוגמה הבאה: נניח כי חברת אלה מייצרת ומשווקת צעצועים במשק האמריקאי. חברת האם (להלן: "אלה ישראל") נמצאת בישראל, לה חברת בת בארה"ב (להלן: "אלה ארה"ב"). אלה ישראל מעבירה סחורות לחברת הבת כדי שזו תמכור אותן בארה"ב. נניח כי שיעורי המס בארה"ב גבוהים יותר משיעורי המס בישראל. מההיבט המיסוי, החברה תרצה להשאיר את רוב הרווח בישראל. ניתן לעשות זאת על ידי שינויים במחירי העברה: כלומר למכור לאלה ארה"ב את המוצר במחיר גבוה. לרשויות המס בארה"ב ישנה מטרה הפוכה: על מנת שרשויות המס יוכלו לגבות מס גבוה יותר, רוב הרווח צריך להימצא בארה"ב אצל חברת הבת, כלומר: מחירי העברה נמוכים. כמו כן חשוב לציין כי מאחר ומדובר בחברות קשורות, מחירי העברה שנקבעו ביניהם אינם בהכרח "נכונים", דבר היכול להדליק נורה אדומה אצל רשויות המס – האם המחיר הוא המחיר האמיתי או המטרה היא השתמטות ממס?

ההבדלים בשיעורי המס ובחוקי המס במדינות שונות בעולם מעניקים לחברה הבינלאומית אפשרויות רבות להסטת רווחים ממדינות עם שיעורי מס גבוהים יותר למדינות עם שיעורי מס פחותים יותר, באמצעות תכנון נכון של מחירי העברה. על ידי כך חברות יכולות לחסוך בתשלומי המס. עקב הפוטנציאל הרב הטמון בנושא התפתחה מאוד המודעות בקרב רשויות המס במדינות רבות בעולם אשר מנסות לשמר את בסיס המס במדינותיהם על ידי חקיקה ואכיפה. עצם החקיקה בנושא מחירי העברה באה כדי להקשות או למנוע מחברות את ה"קלות" היחסית של הימנעות מתשלומי מס על ידי "משחקים" במחירי העברה.

¹ ראש תוכנית החשבונאות, האוניברסיטה הפתוחה ומנהל יחידת מחירי העברה, סומך חייקין (KPMG ישראל).

² הדעות המובאות בכתבה זו הינן דעותיו האישיות של המחבר ואינם בהכרח משקפות את דעותיהם של סומך חייקין או של KPMG.

העיקרון החשוב בנושא אשר מהווה את הבסיס ומיושם בתקנות ברוב מדינות העולם הוא כלל מחיר השוק (נקרא באנגלית The Arm's Length Standard). עקרון זה הינו פשוט והגיוני אך ביצעו מסובך הרבה יותר. העיקרון מנחה כי כל עסקה בין צדדים קשורים צריכה להיעשות במחיר אשר היה מתבצע אילו הצדדים לא היו קשורים, כלומר כל עסקה צריכה להיעשות במחיר השוק. הרעיון הגיוני ובא למנוע מחברות קשורות לבצע עסקאות במחירים אשר לא היו נעשים בתנאי ומחירי השוק, אך מהו בעצם מחיר השוק? מחיר השוק הינו מושג סובייקטיבי אשר לא ברור אם ואיך ניתן להגדירו. ברם, לרשויות המס ישנה הסמכות להעביר רווחים בין חברות קשורות אם מחירי העברה אינם עקביים אם מחיר השוק, ולכן טוב היה הדבר אם מחיר זה היה ניתן להגדרה ברורה.

כדי ליצור כללים מוגדרים של חישוב מחיר השוק התקנות בעולם קבעו מספר שיטות כלכליות לקביעת מחירי העברה. חלק מהשיטות מגדירות מחירים בעוד שיטות אחרות מגדירות רווח פוטנציאלי המקובל בשוק לחברה בעלת פונקציות וסיכונים הדומים לחברה הנבדקת. לחברה המבצעת פונקציות רבות יותר, סופגת סיכונים רבים יותר או ייצור הכנסתה נעשה על ידי נכסים רבים יותר, הרווח הפוטנציאלי או מחיר העברה שלה צריכים להיות גבוהים יותר.

היבטי המיסוי והתקנות בנושא מחירי העברה מבוססים בעיקרם על היבטים כלכליים, כאשר חשיבות ההיבטים המשפטיים פחותה יותר. כלומר: המהות הכלכלית של העסקה קובעת את המחיר ולא בהכרח החוזה או החשבונית שיצאו בגינה.

כדי להמחיש נקודה זו, נניח כי במהלך פגישה שנערכה בין מנכ"ל אלה ישראל לבין מנכ"ל חברת הבת אלה ארה"ב, מנכ"ל אלה ישראל העניק עצה הקשורה לשיפור אסטרטגיית הניהול של אלה ארה"ב. ברור כי אלה ארה"ב תפיק תועלת כלכלית מעצה זו. למרות שכסף או תגמול אחר לא עברו מיד ליד, לעצה יש ערך כספי אשר את תמורתו יש לשלם, כלומר: יש לקבוע מחיר העברה שישתלם על ידי אלה ארה"ב לאלה ישראל עבור אירוע זה.

פרסום תקנות מחירי העברה החל בארה"ב לפני עשרות שנים וכיום תקנות ספציפיות לנושא מונהגות ברוב מדינות העולם, כולל בישראל. במספר רב של מדינות הרשויות לא מסתפקות בהכנת ניתוח כלכלי אשר מראה כי מחירי העברה הינם בהתאם לעקרון השוק, אלא דורשות הגשת דוחות מפורטים בנושא אשר כוללים מידע נוסף. מלבד ההיבטים החוקתיים אשר מחייבים חברות בינלאומיות בהגשת דוחות מחירי העברה, ישנה חשיבות כספית לניתוחים הכלכליים: ניתוחים אלו מאפשרים תשלומי מס יעילים יותר ומניעת תשלומי כפל מס.

כפי שצינתי בתחילת המאמר, תוקפו המעשי של סעיף 85א תלוי בפרסום סופי של תקנות מחירי העברה. למעשה, טיטוט התקנות עקבית באופן כללי עם תקנות מחירי העברה בעולם, מבוססת על כלל עקרון השוק, ומחייבת חברות בהגשת דוח מחירי העברה על פי בקשת פקיד השומה.

חברות ישראליות רבות נוטות לחשוב בטעות כי אין חובה בישראל בהכנת ניתוח ועבודה נכונה ועדכנית של מחירי העברה עד לפרסום סופי של התקנות. לגבי נושא זה, ברצוני להדגיש מספר נקודות:

- נושא מחירי העברה נכונים נאכף על ידי רשויות מס הכנסה באינטנסיביות רבה מהעבר.
- למרות חוסר תוקפו לכאורה של סעיף 85א, פקודת מס הכנסה נותנת את הכלים לרשויות לתקוף מקרים רבים של מחירי העברה לא נכונים בצורה של סעיף 85 אשר מדבר על כלל מחיר השוק לגבי מלאי.
- מאחר שלרוב מדובר בפעילות בינלאומית, רשויות המס בארץ אינם הגורם היחיד בסיפור, וכפי שצינתי ישנם כללי מחירי העברה ברוב מדינות בעולם, ולכן החשיפה היא לא רק בישראל.

- מחירי העברה נכונים מונעים תשלומי מס לא יעילים ואת הצורך לתקן דוחות מס של שנים קודמות.

במצב היום חברות רבות אינן מוכנות לנושא. פרסום התקנות יאיץ את האכיפה של רשויות המס ויאלץ חברות רבות להתארגן בהתאם, דבר אשר ידרוש השקעת משאבים רבה בנושא אשר תכלול מלבד ההשקעה הכספית גם השקעת זמן רב.

לסיום, ניסיון הפירמות החברות ב- KPMG בעולם מראה כי נושא מחירי העברה הינו הנושא החשוב ביותר בתחום המיסוי הבינלאומי מולו ניצבות חברות בינלאומיות, וכי ביקורות על ידי רשויות המס הפכו לדבר כמעט קבוע יותר מאשר לדבר חריג.

ד. מיסוי בינלאומי

אשרו אמנות מס לוקסמבורג, לטביה ואוקראינה

פורסם צו מס הכנסה (מניעת מסי כפל) (לוקסמבורג), התשס"ו-2006, לפיו ניתן תוקף לאמנת המס בין ישראל לבין לוקסמבורג שנחתמה ביום 13 בדצמבר 2004. לאמנה יהיה תוקף רטרואקטיבי בישראל החל מיום 1 בינואר 2004 ואילך.

פורסם צו מס הכנסה (מניעת מסי כפל) (לטביה), התשס"ו-2006, לפיו ניתן תוקף לאמנת המס בין ישראל לבין לטביה שנחתמה ביום 20 בפברואר 2006. לאמנה יהיה תוקף בישראל החל מיום 1 בינואר 2007 ואילך.

פורסם צו מס הכנסה (מניעת מסי כפל) (אוקראינה), התשס"ו-2006, לפיו ניתן תוקף לאמנת המס בין ישראל לבין אוקראינה שנחתמה ביום 26 בדצמבר 2003. לאמנה יהיה תוקף בישראל החל מיום 1 בינואר 2007 ואילך. תמצית עיקרי אמנות הנ"ל פורסם בידיעון 225/06, עמודים 25-27.

פולין - שינויים בחוק מס הכנסה

להלן השינויים המוצעים לחוק מס הכנסה הפולני אשר במידה ויאשרו על ידי הפרלמנט, ייכנסו לתוקף החל מ-1 בינואר 2007:

מיסוי דיבידנדים

פטור מניכוי מס במקור

מאז יישום הוראות דירקטיבת אמ-בת של האיחוד האירופי בחוק מס החברות הפולני בשנת 2004, בכפוף לתנאים מסוימים, דיבידנדים המחולקים מפולין למדינה אחרת באיחוד האירופי הינם פטורים מניכוי מס במקור. החל מ-1 בינואר 2007, היקף הפטור כאמור יורחב לכל המדינות החברות באיחוד האירופי וכן למדינות האזור הכלכלי האירופי (איסלנד, ליכטנשטיין ונורווגיה) ולשוויץ. מאותו תאריך, שיעור האחזקה הדרוש לקבלת הפטור יצומצם ל-15% ביחס למדינות האיחוד האירופי ומדינות האזור הכלכלי האירופי ול-25% ביחס לשוויץ.

פטור השתתפות פולני

במסגרת השינויים המוצעים, דיבידנדים המתקבלים על ידי חברה אם פולנית מחברה בת תושבת מדינה החברה באיחוד האירופי, באזור הכלכלי האירופי או בשוויץ, יהיו פטורים ממס החברות הפולני, בהתקיימם של תנאים מסוימים. פטור ההשתתפות יחול על דיבידנדים המחולקים מחברות בנות המוחזקות בשיעור של 15% לפחות (10% משנת 2009) במשך שנתיים ברציפות. לעומת זאת, שיעור האחזקה המינימאלי להחלת הפטור על דיבידנדים המתקבלים מחברות שוויצריות, יהא 25%. כיום, דיבידנדים המתקבלים על ידי חברות פולניות מחברות זרות כפופים לשיעור מס של 19% אלא אם נאמר אחרת באמנת המס הרלוונטית.

ביטול הזיכוי העקיף

במסגרת השינויים המוצעים, הזיכוי העקיף הניתן ביחס למס הזר ששולם על ההכנסה ממנה מחולקים הדיבידנדים במדינה שלפולין יש עמה אמנת מס, יבוטל. את הזיכוי העקיף יחליף פטור ההשתתפות כאמור לעיל.

הוצאות שיווק וייצוג

הוצאות שיווק ופרסום יהיו מותרות בניכוי לצרכי מס. עם זאת, הוצאות הקשורות לארוחות עסקיות, אוכל ושתיה וכו' לא יהיו מותרות בניכוי לצרכי מס.

אדמיניסטרציה

במסגרת השינויים המוצעים, ההגשה החודשית של דוחות המס תבוטל. במקום זאת, תהיה חובת הגשת דוח מס שנתי אחד. חברות ימשיכו לשלם מקדמות מס המחושבות על בסיס הנתונים של שנת המס הקודמת. עם זאת, תינתן לנישומים שהינם עסקים קטנים אפשרות לשלם מקדמות מס על בסיס רבעוני במקום על בסיס חודשי.

נישומים שחלה עליהם חובת ניכוי מס במקור מדיבדנדים, ריביות ותמלוגים לא יצטרכו להגיש הצהרות ניכוי מס. במקום זאת, תשלומי ניכוי המס במקור ידווחו במסגרת דוח המס השנתי.

תורכיה - חוק מס חברות חדש

בחודש יולי השנה חוקק חוק מס חברות חדש(להלן:"החוק"), אשר מחליף את חוק מס החברות הישן שחוקק בשנת 1949 ומביא איתו שינויים חשובים אשר מפורטים להלן:

שיעור מס חברות

שיעור מס החברות הופחת מ 30% ל- 20% , השינוי נכנס לתוקף החל מינואר 2006.

הגשת דוחות מס ותשלומי מס

דוחות המס השנתיים מס יוגשו בין 1-25 לחודש הרביעי מתום השנה החשבונאית. תשלום המס יבוצע עד סוף החודש שבו הוגשו דוחות המס.

מחירי העברה

החוק החדש מבצע מספר תיקונים בנוגע לכללי מחירי ההעברה בתורכיה, המבוססים בעיקר על עיקרון ה-"Arm's length" (מחיר שוק). התיקונים כאמור ייכנסו לתוקף מ 1 בינואר 2007.

עפ"י החוק החדש, במקרה בו חברה תבצע עסקת קניה או מכירה של טובין או שירותים עם צד קשור והמחיר בעסקה ייקבע שלא בהתאם לעקרונות ה-"Arm's length" (מחיר שוק) , ייחשב הרווח שנובע מהעסקה כאילו חולק בדרך של מחירי העברה. במקביל, הרווח כאמור שייחשב כאילו חולק, לא יותר בניכוי לצרכי מס.

החוק החדש מאמץ מספר שיטות הערכה נוספות העולות בקנה אחד עם עקרונות ה-OECD:

- שיטת Cost plus.
- שיטת Comparable uncontrolled price
- שיטת Resale price

כללי מימון דק

החוק החדש דורש עמידה ביחס של 1:3 בין התחייבות להון בחברה- במידה וההלוואות שנלקחו מבעל המניות ישירות או בעקיפין או מגופים קשורים לבעל המניות עולות על פי 3 מהון החברה בכל שלב במהלך השנה הרלוונטית, החלק העולה על היחס כאמור יחשב כהון דק.

במידה והצד הקשור הנותן את ההלוואה הינו בנק או תאגיד פיננסי אז הדרישה היא לעמידה ביחס של 1:6.

התוצאה של אי עמידה בכללי המימון הדק תביא לכך שריביות, הוצאות הפרשי שער והוצאות דומות הקשורות ישירות להלוואות הבעלים לא יהיו מותרות בניכוי.

ניכוי מס במקור לחברות תושבות ארצות המוגדרות כ"מקלטי מס"
החוק החדש קובע דרישה של ניכוי מס במקור בשיעור של 30% על כל סוג של תשלומים לחברות זרות תושבות מדינות שהוגדרו כ"מקלטי מס" ע"י משרד האוצר התורכי.

חברה נשלטת זרה

החוק החדש קובע קונספט חדש, חברה נשלטת זרה (CFC). על פי הקונספט החדש רווחיה של חברה זרה, הנשלטת ע"י תושבי תורכיה, תהיה חייבת במס בתורכיה במידה והחברה מוחזקת ע"י תושבי תורכיה במישרין או בעקיפין, ביחד או לחוד בלפחות 50% מההון, הזכויות לרווחים או זכויות ההצבעה בחברה.

תנאים נוספים לעמידה בהגדרת חברה נשלטת זרה:

- 25% או יותר מההכנסה של החברה הינה בהכנסה פאסיבית (ריבית, שכירות וכו.);
- החברה כפופה לתשלום מס בשיעור שהינו נמוך מ- 10% על ההכנסתה במדינת מושבה.
- הכנסתה של החברה מעל 100,000 לירה תורכית.

הפחתה בשיעורי ניכוי מס במקור

- החל מ-23 ביולי 2006 שיעור הניכוי מס במקור על דיבידנדים המחולקים לחברות שאינן תושבות טורקיה יהא 15% במקום 10%.
  - העברת רווחים מסניף תורכי למשרדיה הראשיים של חברה שאינה תושבת תורכיה תהיה כפופה לניכוי מס במקור בשיעור של 15%.
- חלוקת דיבידנדים ליחידים תושבי תורכיה או זרים תהיה כפופה לשיעור ניכוי מס במקור בשיעור של 15%.

הולנד - ניכוי מס במקור

משרד האוצר ההולנדי פרסם לאחרונה שינוי בנוגע לפטור מניכוי מס במקור מדיבידנד, המשולם לחברה מחזיקה תושבת מדינה החברה באיחוד האירופי אשר ישולב ברפורמה במס המתוכננת לשנת 2007.

על פי הפרסום, פטור מניכוי מס במקור בחלוקת דיבידנדים לחברות תושבות האיחוד האירופי יינתן בכפוף לשיעור החזקה של 5% בחברה המשלמת. זאת, לעומת המצב הקיים כיום לפיו פטור כאמור ניתן בכפוף לשיעור החזקה של 20% בחברה המשלמת או 10% כאשר מתקיימים תנאים מסוימים.

גרמניה - טיטת חוק מס הכנסה לשנת 2007

במסגרת טיטת חוק מס הכנסה הגרמני לשנת 2007 מוצעים מספר שינויים שהעיקריים ביניהם מוצגים להלן:

דיבידנדים רעיוניים והעברות רעיוניות

על פי משטר פטור ההשתתפות הגרמני, 95% מהדיבידנדים המתקבלים על ידי חברות גרמניות פטורים ממס חברות בגרמניה. פטור ההשתתפות כאמור חל גם על דיבידנדים רעיוניים. החקיקה החדשה מציעה להוציא מתחולת פטור ההשתתפות הגרמנית, דיבידנדים רעיוניים המתקבלים מחברות המנכות לצרכי מס את הדיבידנדים הרעיוניים כאמור בחישוב הכנסתן החייבת. כך למעשה, משמעות ההצעה הינה שדיבידנדים רעיוניים כאמור יתחייבו בשיעור מס מלא בידי החברה מקבלת הדיבידנדים במידה ודיבידנדים אלו נוכו כהוצאות לצרכי מס על ידי החברה מחלקת הדיבידנד (כללי הון דק).

על פי ההצעה, גם העברות רעיוניות (Constructive Contributions) יתחייבו במס בידי החברה הנעברת במידה והחברה המעבירה תנכה את ההעברה הרעיונית מהכנסתה החייבת לצרכי מס. עקרון זה יחול גם על עסקאות בין צדדים קשורים שלא נעשו בהתאם לעקרון ה-Arm's length.

הפחתה בשיעורי ניכוי המס במקור

עפ"י החקיקה הגרמנית כיום, חברות זרות אינן זכאיות לשיעורי ניכוי מס במקור מופחתים בגרמניה (בהתאם לאמנות או בהתאם לדירקטיבת אם-בת של האיחוד האירופי), במידה והנישום המחזיק בחברה הזרה לא היה זכאי לשיעורי ניכוי מס במקור מופחתים אילו היה מפיק את ההכנסה ישירות בעצמו וכן בהתקיימם של שני התנאים שלהלן באופן מצטבר:

- מיצובה של החברה הזרה בין הנישום המחזיק בה לבין מקור ההכנסה אינו נובע ממניעים כלכליים או מסיבות אחרות;
- לחברה הזרה אין פעילות כלכלית עצמאית

ההצעה החדשה מציעה להכניס שינויים לתנאים שלעיל כאמור להלן:

- מיצובו של החברה הזרה בין הנישום המחזיק בה לבין מקור ההכנסה אינו נובע ממניעים כלכליים או מסיבות אחרות;
- החברה הזרה לא הפיקה מפעילותה הכלכלית העצמאית יותר מ- 10% מסה"כ הרווח שלה.
- החברה הזרה אינה עוסקת בפעילות כלכלית באמצעות ארגון עסקי שהוקם לצורך כך.

הכללים החדשים כאמור מקבלים משנה חשיבות לאור פעילותן של חברות אחזקה העשויות לא למלא אחר התנאים וכתוצאה מכך לא ליהנות משיעורי ניכוי מס במקור מופחתים.

אמנות מס וכלל הכפיפות למס

בטיטת החקיקה החדשה מוצעים כללים חדשים שמטרתם למנוע כפל פטור ממס העשוי להיווצר במקרים מסוימים עקב השימוש שעושה גרמניה בשיטת הפטור באמנות המס שלה. על פי טיטת החקיקה החדשה, הפטור הקבוע באמנות לא יינתן במקרים הבאים:

- המדינה האחרת שהיא צד לאמנה עם גרמניה מיישמת את הוראות האמנה באופן שהיא פוטרת ממס או מפחיתה את שיעור המס על ההכנסה; או
- המדינה האחרת לא ממסה את ההכנסה מכיוון שהיא מופקת על ידי נישום שאינו כפוף למס במדינה האחרת מכוח תושבותו, מקום הניהול האפקטיבי שלו או משרדו הרשום וכו'.

רפורמה במס לשנת 2008

הקבינט הגרמני אימץ ביולי 2006 נייר עמדה המפרט את הרפורמה במס המתוכננת לשנת 2008. מטרת הרפורמה הינה לעודד חברות להישאר בגרמניה, ולתמרץ חברות אחרות לבוא לגרמניה וכן לעודד השקעות במיזמים גרמניים.

רפורמה מתוכננת במס חברות

הממשלה הגרמנית מתכוונת להחליף את מס החברות באמצעות הטלת סוג חדש של מס הנקרא מס עסקים פדראלי וכן להחליף את מס העסקים המקומי במס המסחר הנוכחי. מהלך זה יביא לכך כי שיעור המס האפקטיבי שיחול על רווחיה של חברה יעמוד על שיעור מס של כ-30%.

עם זאת, על מנת להקטין את שחיקת בסיס המס הגרמני ואף להרחיבו מתוכננים מספר צעדים שישולבו ברפורמה המתוכננת. עיקרי הצעדים מפורטים להלן:

- ניכוי הוצאות הריבית יוגבל, על פי אחת החלופות שנבחנו, באמצעות תיאומן והוספתן להכנסה החייבת בשיעור שטרם הוסכם עליו;
- העברת הפסדים לשנים הבאות תוגבל;
- יוטלו מסים חדשים המבוססים, בין היתר, על הוצאות שכר;

שיעור מס אחיד על הכנסות מהשקעות הוניות

במסגרת נייר העמדה, הממשלה מביעה את כוונתה למסות הכנסות מהשקעות הוניות בשיעור מס אחיד (שיעור מס של 30% הועלה כאפשרות). כך למשל, ייתכן ודיבידנדים וריביות יכללו במסגרת סוגי ההכנסות הזכאיות לשיעור המס האחיד.

ארה"ב - הפיכת חברות אמריקאיות לחברות זרות - פרסום תקנות לסעיף 7874

חקיקת המס משנת 2004 הוסיפה לחוק המס האמריקאי את סעיף 7874 על מנת למנוע את שחיקת בסיס המס האמריקאי בדרך של הפיכתן של חברות אמריקאיות לחברות בנות של חברות זרות. שחיקה בסיס המס כאמור נעשית, למשל, בדרך של רכישתה של חברות אמריקאית על ידי חברות זרה והעברתן של החברות הבנות שלה לבעלותה של החברה הרוכשת הזרה. כך למעשה, נמנעת תחולתו של Subpart F של קוד המס האמריקאי אשר עוסק בחברות נשלטות זרות (CFC). יש לציין כי הוראות הסעיף גוברות על הוראות אמנה סותרות.

במסגרת הסעיף נקבעו מבחנים שבהתקיימם חלות הוראות הסעיף על החברה הרוכשת הזרה. בין המבחנים שנקבעו גם מבחן "הפעילות העסקית" שלפיו אם לחברה הרוכשת הזרה יש פעילות עסקית מהותית במדינת התאגדותה הוראות הסעיף לא יחולו. עד לפרסום התקנות באוגוסט השנה, לא היו קווים מנחים לקבוע מהי פעילות עסקית מהותית. הנושא הוסדר בתקנות שפורסמו על ידי משרד האוצר האמריקאי ואשר קובעות מהי פעילות עסקית מהותית לצרכי יישום הסעיף. למרות העובדה כי הקביעה שבתקנות מבוססת בעיקרה על עובדות ונסיבות, יש דגש מסוים על נתוני משכורות, מכירות, מיקום נכסים, פעילויות ניהול וכו'.

במקביל, נקבעו גם כללי "Safe Harbor" לפיהם פעילות החברה הזרה תיחשב למהותית במדינה בה הינה מאוגדת במידה ו-10% מהמשכורות של העובדים, מערך הנכסים המוחשיים ומהמכירות ניתנים לייחוס למדינה בה התאגדה החברה.

סין - הונג קונג: אמנה חדשה למניעת מיסי כפל

ביום 21 באוגוסט 2006 נחתמה אמנה חדשה למניעת מיסי כפל בין סין להונג קונג. האמנה שגובשה מבוססת על מודל ה-OECD. במידה והאמנה תאושר בשתי המדינות עד ליום 31 בדצמבר 2006, היא תיכנס לתוקף בהונג קונג מיום

1 לאפריל 2007 ובסין מיום 1 לינואר 2007. האמנה החדשה תחליף את האמנה משנת 1998.

להלן עיקרי האמנה:

- **דיבידנדים:** ניכוי מס במקור בשיעור של 5% או 10% מתשלומי הדיבידנד; שיעור מופחת של 5% יחול במקרה של חלוקת דיבידנד לחברה המחזיקה 25% לפחות מהונה של החברה המחלקת; השיעור של 10% יחול בכל מקרה אחר.
  - **ריבית:** ניכוי מס במקור בשיעור של 7% מתשלומי ריבית לתושב הונג קונג, למעט חריגים שנקבעו בקשר לתשלומי ריבית למוסדות ממשלתיים ו/או מוסדות שהוכרו לצורך זה על ידי שתי המדינות.
  - **תמלוגים:** שיעור ניכוי מס במקור בשיעור של 7%.
  - **רווח הון:** רווחי הון שהפיק תושב אחת המדינות מהעברת מניות (למעט מניות באיגוד מקרקעין) של לפחות 25% מהונה העצמי של חברה תושבת מדינה אחרת, יהיו חייבים במס גם במדינת התושבות של המוכר.
- נציין כי האמנה שגובשה מבוססת בעיקרה על מודל ה-OECD (2005). יחד עם זאת, האמנה כוללת הוראות ייחודיות, השונות ממודל ה-OECD, כגון הוראות בקשר ל"מוסד קבע". האמנה כוללת גם הוראות בנוגע לחילופי המידע בין המדינות והוראות בקשר למנגנון "הזיכוי העקיף".

סין - הגבלות חדשות על השקעות נדל"ן בסין

ב- 11 ביולי 2006 פורסמו הנחיות חדשות בסין, אשר מטילות הגבלות על רכישת נדל"ן, וזאת על מנת להתמודד עם עליית מחירי הנדל"ן. להלן יפורטו עיקרי ההגבלות:

<ul style="list-style-type: none"> • חברות זרות ללא סניף או "משרד מייצג" בסין • יחידים זרים, אשר למדו או עבדו בסין במשך פחות משנה (באשר ליחידים כאמור, תושבי הונג-קונג, טיוואן ומקאו, קיימת האפשרות לרכוש נדל"ן לשימוש אישי) 	<ul style="list-style-type: none"> • לא מורשים לרכוש נדל"ן בסין
<ul style="list-style-type: none"> • חברות זרות עם סניפים או "משרדים מייצגים" בסין. • יחידים זרים, אשר למדו או עבדו בסין במשך למעלה משנה. 	<ul style="list-style-type: none"> • מוגבלים לשימוש אישי בלבד (מגורים או משרדים)
<ul style="list-style-type: none"> • יותר רק לחברות השקעה זרות (FIEs) 	<ul style="list-style-type: none"> • רכישה, תפעול ופיתוח

להלן יפורטו הדרישות החלות על חברות השקעה זרות:

- עבור השקעה כוללת בסכום של מעל 10 מליון דולר, נדרש הון רשום של לפחות 50% מסכום ההשקעה (השיעור המקובל בסין הינו 40%).
- חברת השקעות בנדל"ן זרה, תוכל ליטול אשראי, מקומי או זר, רק בהתקיים התנאים הבאים:
- הונה הרשום נפרע במלואו.
- נתקבל בידה אישור שימוש במקרקעין, מושא השקעתה.
- הונה הרשום מהווה לפחות 35% מסך השקעותיה.

- חברת השקעות בנדל"ן זרה, תקבל בתחילה רישיון זמני לשנה, אשר יומר לרישיון קבוע, בהתקיים התנאים הבאים:
  - החברה שילמה את עיקר עלות המקרקעין המשמשים אותה.
  - הוגש והתקבל בידי החברה אישור שימוש במקרקעין.
- לאחר שלבים אלה, על החברה להשלים את הליך רישומה מול רשויות המס בסין.

רשת

תמונה

ייעוץ עסקי

א. "תיאבון לחוב"

כעשור לאחר המשבר הפיננסי באסיה, סוגיית החובות בפיגור
עודנה משמעותית ומושכת לאזור משקיעים חדשים

1. מבוא

באסיה קיים פתגם ישן: "ככל שההר גבוה יותר, כך העמק עמוק יותר". ב-1997 הפתגם היה רלבנטי במיוחד, כשלאחר שנים רבות של צמיחה גבוהה, צללו כלכלות האזור למשבר כלכלי ופיננסי עמוק.

בעוד משקיעים רבים נסו על נפשם, וגרמו בכך להתרסקות מטבעות ושווקים, משקיעים אחרים ראו במשבר הזדמנות עצומה בשוק חדש של חובות בפיגור (Non Performing Loans). קרן המטבע הבינ"ל הסכימה להזרים למעלה מ-100 מיליארד דולר לשיקום כלכלות האזור, כאשר סיוע זה הותנה בביצוע שינויים מהותיים במערכות הפיננסיות. בלב הרפורמות הללו עמדה מכירה מסיבית של החובות בפיגור שנצברו במדינות אלה. ב-1998, הבנק העולמי אמד את היקף החובות בפיגור של מדינות האזור בכ-600 מיליארד דולר. כאשר שיעור החובות בפיגור בכמה מהמדינות, דוגמת תאילנד, עמד על כ-70 אחוזים מכלל נכסי מערכת הבנקאות.

2. השחקנים בשוק

למרות שהיקף הבעיה היה עצום, היא יצרה באסיה שוק חדש וגדול למסחר בחובות בקשיים. שוק זה משך משקיעים אוהבי סיכון, כולל קרנות לחובות בקשיים, קרנות השקעה וגידור וסוחרים בבתי השקעות, כגון מורגן סטנלי וגולדמן סאקס.

אם כן, כיצד השווקים השתנו מאז 1997 ומהם ההזדמנויות והאתגרים הניצבים בפני המשקיעים?

במהלך תשע השנים האחרונות, הממשלות האסיאתיות השקיעו עשרות - אם לא מאות - מיליארדי דולרים לביצוע רפורמות במערכות הפיננסיות שלהן ולפתרון בעיית החובות בפיגור. יש לציין, כי הגישות השונות שנקטו, משקפות פערים גדולים במידת נכונות הממשלות לפתור את הבעיה, בחוזק המשקים ובעוצמת הבעיה בכל אחד מהם.

נראה, כי דרום קוריאה ויפן עשו יותר מכל מדינה אחרת בעולם לשם פתרון הבעיה. ביפן, היו מיזוגים רבים בין בנקים, כולל יצירתו באוקטובר 2005 של הבנק הגדול בעולם (מבחינת נכסים) - Mitsubishi UFJ Financial Group.

ממשלת דרום קוריאה, מצידה, היתה בין הראשונות להקים חברה לניהול נכסים, באמצעות כך שהכריחה למעשה את הבנקים למכור את החובות בפיגור שלהם למנהל הנכסים. כפי שמציין Andrew Lee, ראש צוות הייעוץ לגבי חובות בקשיים של KPMG באוסטרליה, שוקי יפן ודרום קוריאה הם כעת שווקים בוגרים מבחינת מכירות ורכישות תיקי השקעות של חובות בפיגור.

3. צמיחה מחודשת של השוק למסחר בחובות בפיגור

השוק למסחר בחובות בפיגור עומד לפני צמיחה מחודשת במספר מדינות אסיאתיות. כך, בסוף 2005, ממשלת מלזיה הרשתה לראשונה לבנקים למכור את כל החובות בפיגור שלהם למשקיעים מקומיים זרים. בפיליפינים, לעומת זאת, אישר הקונגרס במרץ חוק המקנה הטבות מס לבנקים שימכרו את החובות בפיגור שלהם בשנתיים הקרובות. יודגש, כי שיעור החובות בפיגור מכלל נכסי מערכת הבנקאות במדינה נותר גבוה: 17 אחוזים בסוף 2005, לעומת 3 אחוזים ב-1996.

במקביל, הבנק המרכזי התאילנדי הקל את הרגולציה כדי לסייע במכירת החובות בפיגור ע"י הבנקים. חובות אלה ירדו ביותר מ-50% בחמש השנים האחרונות מ-17.9 ל-8.2 אחוזים מסך נכסי הבנקים. גם בסין עלתה חשיבות הנושא, על אף ששיעור חובות אלה מסך נכסי הבנקים נמצא בירידה - 8.9 אחוזים בסוף 2005, בהשוואה ל-17.2 אחוזים ב-2003.

למרות שכלל, שיעורי החובות בפיגור באזור נמצאים בירידה, בנקים רבים עדיין צריכים לבצע תיקונים משמעותיים במאזניהם. כך, PT Bank Mandiri, מהבנקים הגדולים באינדונזיה, דיווח במרץ השנה כי שיעור החובות בפיגור מתוך כלל נכסיו זינק ל-26.7 אחוזי בסוף 2005, בהשוואה ל-7.4 אחוזים שנה קודם לכן.

מומחים בתחום טוענים, כי קשה להבחין במחזור עסקים של שוק החובות בפיגור העולמי. בדרך כלל, לוקח זמן עד שחובות בפיגור מצטברים במדינה או באזור. מכירות משמעותיות של חובות אלה נוטות להקל על הלחצים בשוק החובות בפיגור. אחד השינויים המשמעותיים היה המעבר משוק של קונים בין 1998-2001 לשוק של מוכרים כיום. "בראשית ימיו של השוק, בנקי ההשקעות הצליחו לשכנע את המוכרים להיפטר מהחובות בפיגור במחיר נמוך, בטענה שהסיכון הינו גבוה. כיום, המוכרים יותר משכילים ואינם נמצאים תחת אותם לחצים פסיקאליים או לחצים מצד הממשלות", אומר Lee.

גל חדש של משקיעים הגיח אף הוא. בעבר, לבנקים זרים רבים הפועלים באסיה היו בעיות חובות בפיגור משלהם. עם זאת, בעיות אלה נפתרו ברובן. כתוצאה מכך, כיום מעסיקים בנקים זרים רבים עובדים בתחום החובות, המתמחים ברכישת וניהול חובות בפיגור. במקביל, משקיעים מקומיים מראים מעורבות גוברת בשוק זה.

4. ניהול תיקי השקעות

בעבר, המשקיעים נטו לרכוש חובות בפיגור ולאחר מכן פשוט "לארוז אותם מחדש" ולמכור אותם כעבור שנתיים-שלוש. כיום, ישנם משקיעים לטווח הארוך, שמטרתם היא הוספת ערך לתכניות פריסת החובות למשך חמש עד שבע שנים. באופן כללי, קיים כיום מיקוד רב יותר בניהול תיקי ההשקעות של החובות בפיגור, מאשר פשוט לתת להם "לשבת" במאזן.

עם זאת, אין משמעות הדבר כי סוחרים "אגרסיביים" נטשו את השוק. תחת זאת, סוחרים אלה ממקדים מאמציהם בשווקים מתפתחים עתירי סיכון, דוגמת הפיליפינים וחלקים מאמריקה הלטינית, בדגש על ברזיל וארגנטינה.

גורם נוסף הינו הימצאות מספר נמוך יותר של חובות בפיגור למכירה ומספר רב יותר של עסקאות בהן הקונה "מהמר" שהוא יצליח לקבל יותר כסף מאשר המוכר מסוגל לקבל. במקרים מסוימים הדבר מוביל לכך שמספר מלווים יעבדו יחד כדי לסייע לפריסת חובות. במקרים אלה, כאשר מלווים פועלים יחד בתיאום באמצעות ועדת היגוי במשא ומתן עם לווים, הדבר מתבטא בדרך כלל בתוצאות טובות יותר.

ב. "רוח של שינוי"

חברות אנרגיה חלופית מושכות עניין רב ממשקיעים, אך האם הדבר מוצדק?

1. מבוא

"אמריקה מכורה לנפט". כשג'ורג' בוש, נשיא ארה"ב, הצהיר זאת בפברואר, העולם הטה אוזן. בוש ביקר במעבדה הלאומית לאנרגיה מתחדשת בקולורדו ושיבח בנאומו את אנרגיית המימן, האנרגיה הסולארית ואנרגיית תאי הדלק והבטיח להשקיע 10 מיליארד דולר במחקר של "אנרגיה נקייה". למרות שמבקרו אומרים, כי אמירות אלה הינן מחוות ריקות מתוכן, העניין המחודש של בוש משקף מודעות ציבורית גוברת בדבר הצורך במקורות אנרגיה חלופיים.

ואכן, מספר הולך וגדל של משקיעים החלו להפנות תשומת לב למגזר שהוגדר כ-"CleanTech" - חברות שהטכנולוגיה שלהן מאפשרת שימוש יעיל יותר במשאבי הטבע ותורמת להפחתת ההשפעות הסביבתיות השליליות. מחירי הנפט והגז הגבוהים, יחד עם אמנת קיוטו והגבלות האיחוד האירופי על פליטת גזי החממה, הביאו לנסיקת מחירי מניות חברות האנרגיה החלופית. כך, ערכה של קרן טכנולוגיית האנרגיה החדשה של מריל לינץ' עלה ב-39 אחוזים במהלך 2005 ומדד האנרגיה החדש (Global Energy Innovation Index) NEX, המורכב מ-86 מניות של חברות אנרגיה חלופית, זינק מ-240 בינואר ל-310 באמצע מאי (לפני שירד לסביבות ה-260 באוגוסט).

בשנה החולפת האנרגיה הסולארית היתה "חמה" בייחוד, כאשר חברות כמו Q-Cell, Conergy, ו-Ersol Solar Energy הגרמניות, SunPower האמריקנית ו-Suntech Power הסינית הונפקו בהצלחה רבה. מחירי מניות החברה האחרונה, הרשומה בבורסה בניו יורק (NYSE), עלו מ-15 דולר בדצמבר האחרון לכ-31 דולר באמצע אוגוסט.

בבורסת AIM בלונדון, גייסו הון בהצלחה חברות אנרגיית תאי דלק דוגמת Acta, Ceres Power ו-CMR Fuel Cell, כשעד לפני מספר שנים האפשרות היחידה כמעט של חברות כמותן לגייס הון היתה מקרנות הון סיכון. "זה מזכיר במעט את בועת ההיי-טק", אומר Bozkurt Aydinoglu, מנהל ומייסד פירמת המחקר והייעוץ New Energy Finance. "קשה מאד להעריך את שווי חלק מחברות אלה, מכיוון שעדיין אין להן כמעט הכנסות".

2. צמיחת ההשקעות

לפי נתוני New Energy Finance, ההשקעה העולמית באנרגיה מתחדשת ובטכנולוגיות דלות-פחמן ב-2005 עמדה על 42.2 מיליארד דולר, כולל השקעות הון סיכון ומו"פ ממשלתי ועסקי. למרות שהשקעות אלה מהוות רק 6.7 אחוז מסך ההשקעות באנרגיה, צפויה בהן צמיחה נוספת - אשר כאמור קשה לאמוד את שיעורה.

פירמת Cleantech Venture Investing צופה, כי שיעור ההשקעות במגזר ה-CleanTech יעמוד על 10 אחוזים מכלל השקעות הון הסיכון ב-2009, בהשוואה לשיעור הנוכחי של כ-6 אחוזים.

קרנות הון סיכון מובילות, דוגמת Kleiner Perkins ו-Draper Fisher Jurveston השקיעו במגזר ה-CleanTech והוקמו אף מספר קרנות הון סיכון בלעדיות למגזר, כגון Expansion Capital ו-Conduit Ventures.

אנרגיה מתחדשת הינה אנרגיה המנצלת תהליכים טבעיים, דוגמת שמש, רוח, מים ותהליכים ביולוגיים. בהתאם לנתוני סוכנות אנרגיה הבינ"ל (IEA), רק 13.3 אחוזים מאספקת האנרגיה העולמית נובעת ממקורות מתחדשים. מרבית האנרגיה המתחדשת מופקת משיטות מיושנות, דוגמת אנרגיה הידרואלקטרית (סכרים) וביומסה (חומרים אורגניים המשמשים להפקת חום או חשמל).

טכנולוגיות אנרגיה מהדור המתקדם - אנרגיית רוח, סולארית, גיאותרמית וגלית - מספקת רק כ-0.5 אחוז מאספקת האנרגיה העולמית. עם זאת, שיעור הצמיחה של טכנולוגיות אלה צומח בקצב מואץ. בין השנים 1971-2003 טכנולוגיות אלה צמחו בשיעור שנתי של 8 אחוזים, לעומת גידול של 2.1 אחוזים באספקת האנרגיה העולמית הכוללת ו-2.3 אחוזים באספקת האנרגיה המתחדשת הכוללת. שיעור הצמיחה הגבוה ביותר הינו באנרגיית הרוח (49 אחוזים) ואחריו האנרגיה הסולארית (29 אחוזים).

ה-IEA צופה, כי בהנחת שמירה על קצב האימוץ העכשווי, טכנולוגיות הדור המתקדם יצמחו בשיעור שנתי של 6 אחוזים ויספקו 1.3 אחוז מאספקת האנרגיה העולמית ב-2030. אולם, אם ממשלות יאיצו את יישום תכניותיהן לאימוץ טכנולוגיות אנרגיה מתחדשת, שיעור הצמיחה השנתי יעמוד על 9 אחוזים.

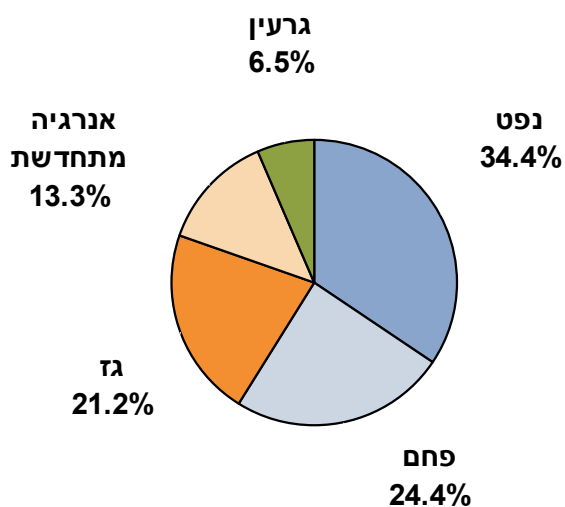
אז על מה כל ההמולה? מחירי הנפט והגז הגבוהים, הפכו את האנרגיה הסולארית ואנרגיית הרוח לתחרותיות. בנוסף, עלות הפקת הנפט עולה בהתמדה, בעוד הביקוש לאנרגיה ממשיך לנסוק, בייחוד מצד סין והודו.

"קיימת תפיסה לפיה מחירי הנפט יוותרו גבוהים גם בטווח הארוך, כשמחיר לחבית של 50-55 דולר נתפס כהגיוני", אומר Bjorn Tore Urdal, אנליסט אנרגיה מקבוצת Sustainable Asset Management. דאגה נוספת הועלתה באשר לתלות באספקת גז כאשר רוסיה קטעה את אספקת הגז לאוקראינה בחורף האחרון, והביאה לזינוק במחירי הגז. Urdal צופה גידול מצטבר של כ-25 אחוזים בשימוש באנרגיה סולארית במהלך 6-8 השנים הבאות, למרות שחלק גדול מגידול זה כבר מתומחר בשווקים.

גם לממשלות קיימת השפעה על הנעשה במגזר האנרגיה המתחדשת: ממשלת סין העלתה את היעד המקומי לצריכת אנרגיה מתחדשת משיעור 10 ל-15 אחוזים מסך צריכת האנרגיה בשנת 2025; באיחוד האירופי יש חקיקה המגבילה את פליטת הפחמן; וממשלות רבות, ביניהן גרמניה ויפן, מסבסדות את מגזר האנרגיה הסולארית.

עם זאת, מגזר האנרגיה החלופית אינו עוד מושפע בעיקר מהממשלות. "המגזר הפך להיות מונע ע"י כוחות השוק וע"י הטכנולוגיה", אומרת Diana Propper, שותפה בקרן הון הסיכון Expansion Capital (המשקיעה 45 מיליון דולר במגזר ה-CleanTech בלבד).

התפלגות אספקת האנרגיה העולמית 2003

מקור: סוכנות האנרגיה הבינ"ל (IEA)

3. מחויבויות חדשות

תאגידים רבים מביעים מחויבות לשימוש באנרגיה "נקייה", ומספקים מקורות חדשים למוצרים ושירותים וכן הזדמנויות לעסקאות מיזוג ורכישה של חברות סטארט-אפ. כך, ענקית האנרגיה הבריטית BP הצהירה לאחרונה כי תשקיע 10 מיליארד דולר באנרגיות חלופיות ותאגיד GE האמריקני הכריז בשנה שעברה על תכניות להשקיע במגזר זה 1.5 מיליארד דולר.

בינתיים, חברות וקרנות תשתית גדולות מראות עניין הולך וגובר בפרויקטי חוות רוח (Wind Farms) בהיקף כספי גדול. לדוגמה, בינואר, חברת Noun's Wind Assets הספרדית נמכרה ב- 478 מיליון אירו - הרבה מעבר לציפיות המומחים; ואילו חברת Enersis הפורטוגלית נמכרה במיליארד אירו. למרות שלא קיים מחסור ברוכשים, אחת הבעיות הגדולות המעיבה על תחום זה הינה מחסור בפרויקטים המוצעים לרכישה.

על אף האמור לעיל, הסיכונים במגזר ה-CleanTech עדיין קיימים. "הסיכון הגדול ביותר הינו שיעורי אימוץ נמוכים", אומרת Propper. כתוצאה מכך, קרן Expansion Capital מתמקדת בהשקעות בחברות בשלבים מתקדמים יותר של פיתוח, עם בסיס לקוחות מוצק והכנסות שנתיות שנעות בין 2-20 מיליון דולר. קרנות הון סיכון אחרות מתמקדות בהשקעה ביישומים פחות "אטרקטיביים", שמטרתם לסייע לחברות לייעל את פעילויותיהן הקיימות מבחינת שימוש באנרגיה. כך, קרן Expansion Capital השקיעה לאחרונה בחברת Tiger Optics, המשתמשת בחיישנים אופטיים לזיהוי עקבות של חומרים מזהמים בגזים, דוגמת אלה הנפלטים מכלי רכב.

משקיעים בחברות ציבוריות צריכים אף הם להיזהר. "עדיין לא ידוע איזו טכנולוגיה תהיה הדומיננטית", אומר Urdal. אלה המתמקדים בתחומים דוגמת טכנולוגיית אנרגיית תאי הדלק צריכים להבחין בין הזדמנויות לטווח הקצר ולטווח הארוך. "ישנן עדיין סוגיות מסחריות מהותיות שיש לפתור ואימוץ רחב של הטכנולוגיה עדיין רחוק מיישום", אומר Aydinoglu, ומוסיף כי "חלק מחברות אלה עשויות לזנק בעשור הקרוב, אך לפני כן על המשקיעים לבצע הרבה דיו-דיליג'נס".

רשת

תמונה

kpmg

סומך חייקין

מחלקת עיבוד תמלילים
טופס נתוני מסמך WORD 2000

Doc No:305351 V:1

Word 2000:

Author: חמאוי מיטל

Document Name: ידיעון 227 - ספטמבר-אוקטובר

Document Type: ידיעון

Partner: כללי

Client: 900020 הכנת ידיעון

Client For Charge:

Client ID For Charge:

Project: 0

Created: 29-08-2006 12:22PM IDIT

Last Printed on: 01/01/1753 12:00AM

Last Saved on: 29-08-2006 12:22PM IDIT

שם מלא של המסמך: ידיעון 227 - ספטמבר-אוקטובר

להחזיר ל: אמיר בנישתי (8942)

קומה: 9

תוקן/הודפס ע"י: עידית

מיקום הקובץ: \\ustlvdb01\docs\TADOCS\MHAMAWI\6jz01!.DOC